

1
2
25
26
27
28
29

1730.

23. Ludovici, Corollae Guentherus: Demonstrationes metaphysicae contra Atonates nudaes Leibnizianas nec non simplicia elementaria Wolffiana.
24. Ludovici, Corollae Guentherus: Dissertatione philosophandi in genere..
25. Miller, Jo. Petrus: Dissertationes veterum in bellis
26. Mylius, Francus Musicius: Vindictarum Theophrasti praeparatio.
27. Petermann, Augustus Gullicus: De valore patrimonii, quibus praeparantur contractus..
28. Rivinus, Andreas Florus: De subsidio patris. Programma, quo ad Theorem juris controversi secundum ord. pand. disputationes publicas invitatur.
29. Rivinus, Andreas Florus: De retentione usus fructus ejusque effectibus.

1730

30. Rivinus, Joannes Florens : A. G. S. P. D. : Programma,
quo et Disputationes publicae . . . invitatur.
31. Rivinus, Jo. Florens : De pactis successoriis
32. Romanus, Franciscus Guilielmus : De parricidii poena
ad Treveres.
33. Scherzerus, Jo. Adamus, fac. jur. prooancellarius :
De responsoria Tutorum. Programma, quo disputa-
tionem inaugur. Caroli Rudolphi Guepfi indicitur.
34. Seelen, Jo. Henricus, a : De modis finiendi superius
vilitatem territorialem.
35. Steger, Adrianus : De juramento perhorrescentiae usus
practico in foro Saxoniae Electoralis
- 36° =⁶ Stuebner, Fredericus Vitclucus : De burgraviatu
Norimbergensi

1730

37. Waetherus, Antonius Balthasar: De variis per
lectes injuratos probationes.

P 536.

9675^a/_b

#10.473
~~#~~

VINDICIARVM
THEOPHILI
PRAEPARATIO

173026.

QVA
HISTORIA IPSIVS ET PARAPHRASEOS
EXPONITVR.

PRO
DOCTORIS GRADV

D. XI. MAII MDCCXXX.

DISPVTANDO REPETITA

A

IOANNE HENRICO MYLIO.

CICERO PRO ARCHIA.

*Si quis minorem gloriae fructum ex graecis putat
percipi, quam ex latinis, vehementer errat.*

LIPSIAE,
LITTERIS BREITKOPFIANIS.

ANTON. AUGUSTINVS EMENDAT.

ET OPINION. L. II. CAP. I. p. 107.

Velut ut græca lingua omnibus juris civilis studiosis tam familiaris esset, quam Modestino, Papiniano & Scævola fuit, aliisque omnibus, ex quorum libris Digesta conscripta sunt. Nam græcorum consulatorum Interpretationibus iuvaremur, ad ea que amissimus restituenda. Nam si bi qui primoribus labris lingue græcæ fructus gustavimus, profecisse nos aliquid existimamus, vel levi hoc sapore aut odore ejus lingue, si omnes simul in hanc rem incumbant, credendum est, maximos se fructus percepturos.

VIRO
PERILLVSTRI
EXCELLENTISSIMO
DOMINO
CHRISTIANO
DE LOSS,

AVGVSTISSIMI POLONIARVM REGIS
ET SAX. ELECTORIS CONSISTORII
SVPREMI PRAESIDI
SACRI CVBICVLI REGII COMITI
AVLAE IVSTITIAE CONSILIARIO
MAECENATI MAXIMO.

Suscipe, qui multo, sed iniquo stigmatē
punctus
Ecce TVOS supplex voluitur ante
pedes.

*Illustris juris consultus, jure periti
Ordine suspectum quem pepulere suo,
Ad TE, qui studia & leges & jura tueris,
Audaci gressu, sed trepidante, fugit.
Saepius expertus stolidae convicia linguae
Multa, patrociniū tutius ille rogat.
Tu vero si te susceperit ILLE, patrono
Me quoque trade nota de meliore tuo.*

C A P. I.

*Opera JCoorum graecorum deperdita, restat Theophili Paraphrasis graeca.
 Autor Theophilus non Theophilizes; Nec Theophylus. Alii ejusdem nominis.*

QUam ageretur bene nobiscum, si praestantium ingeniorum, quae ad jus illustrandum accesserunt, monumenta superessent integra! Non repeto justas querelas, quas uno ore, quibus jurisprudentiae salus cordi est, fundunt, de jactura veterum prudentum, quorum, quae evaserunt bonarum litterarum librorumque naufragium, tabulae & frustula in pandectis extant, pauca alibi. Sed illam doleo jurisprudentiae vicem, quod JCoorum Justiniano superstitum graeca opera aetatem non tulerint, quibus, quid possit esse ad Justiniani libros intelligendos aptius, video omnino nihil. Graecum fecere pandectarum volumen & codicem Thalelaeus & Stephanus & Anatolius & Isidorus: Sed praestantissima opera nostrae tempestati invidit saeculorum barbaries: Quod facile est ad conjectandum, quam insigni jurisprudentiae acciderit damno; sed foret majori, nisi jacturam, non dico, sarciret sed vel leniret levaretque Theophili

A

phili Institutionum versio sive paraphrasis, quæ nobis ex tot græci juris voluminibus restat fere sola. Hic vero fundus est juris & antiquitatum; hic fons ille unde derivant suæ, qui ad institutiones quicquam solidi attulerunt. Sed ut sit, quem pars Juratorum nobilissima, tantum non in oculis ferre, fidissimumque & optimum interpretem dicere; illum alii parvi censent, suspectæ fidei habent, nugarum undique plenum dicunt. Horum quicquid sit, agetur enim ea de re inferius, operæ erit pretium, accuratius investigare, & cum ea, quæ ad auctorem pertinent, excutere, tum verum ipsi libro pretium statuere. Quod cum data opera, quod sciam, a nemine factum sit, dixi egomet mihi illam legem, ut, quæ ad paraphrastæ hujus ætatem, vitam, doctrinam, auctoritatem, tum & quæ ad ipsius virtutes & laudes, vitia & errores spectant, colligam & hoc loco persequar.

§. II. Principio constare certo debet de vero istius, quo de agitur, nomine. Dicitur is THEOPHILUS, & scriptorum fere omnium suffragio ita dicitur. Consentit huic nomini codicum scriptura, consentiunt Basilicorum glossæ, & ipse vetus Theophili scholiastes; nec foret ea de re controversia, nisi intercederent CVIACIVS *in notis ad Inst. Tit. de inoff. Testam.* & GOTHOFREDVS *in manuali juris pag. 71.* GROTIUS *in Florum Spars. ad Proem. Inst.* TRIVORIVS *in observ. apologer. cap. VI. n. 4.* (Thef. Jur. Civ. Tom. I. p. 220.) sique sunt quidam alii, qui unius Cujacii nomine in ejus se trahi partes facile patiuntur. Hi movent illi ejus nominis questionem: his THEOPHILIZES audit, qui omnibus aliis THEOPHILVS. Aves scire, unde illud sit? Dicam. Videbat ille, nam, quod dixi, secuti Cujacium sunt ceteri, commemorari a CEDRENO *Historiarum p. 560.* quendam Basilii Macedonis, ante imperiale fastigium, servi, dominum, imperatorique & cognatione junctum & perquam familiarem, cui Theophilizes nomen fuisse dicitur. Hic illis locus imposuit:

fuit: putarunt esse, qui Institutiones græcas fecit, eundem ac illum, cuius sita Cedreno mentio; sed quam fuit diversus quantaque temporum serie divulgus ab nostro hoc, Cedreni homo. Nec constat sibi CUVIACIVS, cui aliquando Theophilizes d. n. ad Inst. de In. Te. sapius Theophilus L. 27. Obf. c. 8. L. IV. responfor. Papiniani & ad L. 2. de V. & Usufr. leg. & c. appellatur. Immo is Michaelis imperatoris cognatus Theophili nómine gaudebat, nec datur aliud ab ipso Cedreno: qui circa imperatorem erant, illi, sive quod blandiri eidem velent, sive ex ingenii, ut fieri assolet, petulantia, quem Theophilum debebant, ob pusillam corporis staturam Theophilizen appellant, adscribam ipsa illius verba: ὁ τῆ βασιλευσ Μιχαήλ, καὶ τῆ Βαρδα, τῆ καισαρος, συγγενης Θεοφιλος, ὃν ὑποκειρομενοι δια το μικρον της ἡλικίας Θεοφιλιτην ἐκαλεον. Memoratur & inter illos, qui in Basilica scripserunt, quidam Theophilizes, cum quo nostrum qui confundunt, quam sint a vero alieni, vel ætas istius, quam mox excutiam, evincet.

§. III. Nec est infrequens aut inauditum illa tempestate Theophili nomen. Veterum non paucos, hoc nomine aut eruditione & doctrina, aut rebus gestis illustres jam dedit SVIDAS in *Lexico*, voce Theophilus, ex quo & aliis confecit Theophilorum, quorum nomen scriptis inclaruit, indicem vir doctus J. A. FABRICIUS *Bibliotheca Græca Lib. V. c. I. Vol. Vrip. 94.* quibus addi possunt alii, potissimum ex Gesneriana Bibliotheca, tum & præter hos, quorum nomen in juris nostri libri celebratur. Præfuit Asiæ vicarius Theophilus anno CCCLXXXVIII, ad quem extat Arcadii Imperatoris epistola L. 16. *Cod. Theod. de re militari.* Facit Theophili, celebris illius & orthodoxi Alexandria episcopi mentionem L. ult. *Cod. eod. de his, qui super religion. s.* Alius ejus nominis sophista codicillis comitiæ ordinis primi honoratus est anno CCCCXXV. L. un. *Cod. Th. de profess. Vrbis Epol.* Servant Theophili urbi Constantinopoleos præfecti, nomen plura ad

eum data a Theodosio rescripta. *L. vn. C. Th. d. De prac. urb. Const. L. vn. C. Just. eadem. L. vn. Cod. ad J. de stud. liber.* (Vide Cujacium ad hanc legem) *it. L. 22. C. Th. de diversis officiis. (a)*

§. IV. Nescio, an tanti sit, ut moneam, errari ab illis errorem longe maximum prodique eximiam litterarum Græcarum ignoracionem, qui Theophylum scribunt nostrum, & eo nomine alios. Sed hodie ne minoris quidem famæ, juris magistri ea scriptione utuntur, quam olim placuisse video ANDRÆ MARIÆ CORATIO *de communi opinione doctorum L. II. Cap. IX. casu 26.* Nescio an Theophylacti bonis hominibus imposuit nomen. Theophilus, quod pueri nondum ære loti norunt, est ἀπο τῆς φιλεῖν τὸν Θεόν, Theophylactus, ἀπο τῆς φιλαττεῖν τὰ τῆς θεῆς. Sed hæc obiter, & si Tibi videntur superflua, prorsus non dicta sunt.

C A P. II.

- I.) *Summa diviso sententiarum de ætate Theophili; utriusque statores.*
 II.) *Triboniani fuit socius; quanquam id non indicaverit, ut solent plerique, etiam Salvius Julianus.* III.) *Quanquam adscripserit sibi elogium.* IV.) *Vapulat sæpe, sed injuria. Emend. §. 3. proœm. Instit. Peregrino Prætori est jus Edicti. Explicatur Dio Cassius. Scitum a Macedone, an parricida? dictum V.) Notato Commano, explicatur Theophilus, Ellipsis τῆς: LEX frequens Græcis & Latinis.* VI.) *jure nonnunquam vapulat Theophilus. Fabrotti conjectura rejecta. Etymologia JCorum, item Græcorum. Vina Campana quæ sint? VII.) Basilica non exscripsit Theophilus. Taboris JCitι χαρῶντες. VIII.) Triviorius corrigitur.*

Ergo constat ex his verum paraphrastæ nomen. Ergo apparet, recte vocari Theophilum. Opus nunc est, videamus, qua is ætate vixerit, & num forte ex illis, quos capite I. recentui, aliquis illam paraphrasin confecerit. Scinduntur in

a.) Dicitur laudato Fabricio loco, quem excitavi meditatus esse tractatum de claris Theophilis Gottlieb Schellvigijs, prænominis forte ratione eo allectus, quem an absolverit, mihi quidem non constat.

HISTORIA THEOPHILI

3

in diversas partes JCTi: Sunt, qui eundem eodem, quo Justinianus, tempore, vixisse docent, & inde concludunt, fuisse illum Constantinopolitanum antecessorem, Triboniani in colligendis legibus socium. Sed negant id alii, qui, græcum nostrum Justiniano suo longe esse juniorem, confidenter statuunt. Ego utriusque partis recenserebo argumenta, & subducto calculo apparebit eorum sententiam veritati accedere propius, qui illum institutionum latinarum architectum græcas etiam fecisse perhibent: Neque enim dissimulo ab initio, me in horum partes esse proclivorem; non tantum, quod auctoritati illius multum addat, ipsis latinis institutionibus adfuisse, verum & quod magni nominis Jure Consultos (a) ita censuisse

- a) Quum primum in JCTorum notitiam venerat hæc paraphrasis, conjecit facile quisque esse ab illo Justiniani adjuva Theophilo confectam. Nec poterat aliter. Causa utrinque æque dubia, & neutra parte, argumentis satis firmata, erat quædam, ut Scholæ vocabulo abutar, hominis præsumtio, esse illum antecessorem, ejus auctorem, sed quæ admissura facile fuisset contrarii probationem. Postea res dubia videri cepit. Et fuerunt plures, qui post Michaelis demum, aut, quo homines sine pudore temeritas pepulit, Basiliorum tempora vixisse optabant illum, cujus auctoritas ingeniosis, sed audacibus inuentis & conjecturis obfuerat, secure in institutiones grassandi libertatem cohibuerat, & quo minus sceleratissimi cujusque mancipii fronte magis dispunctas redderent, impederat. Post vero & horum exolevit opinio, & jurisprudentia suæ faciei reddita, & coercita magis magisque quidvis in institutiones audendi licentia, agnita est vera ætas, & argumentis subinde firmioribus ostensa. Recenserebo JCTos quorum auctoritas si non robur, speciem certe addit huic nostræ sententiæ. JOSEPHUM MARIAM SUARESIIUM primum producerebo cujus industriæ debemus, *notitiam Basilicorum*, quam ipsis Βασικων διαταξων libris a semet editis præmisit Fabrotus, & Volumini Bibliothecæ græcæ duodecimo inseruit J. A. Fabricius. Hæc opella id egit, ut Thalelaum, Theophilum, Theodorum Isidorum, alios, ostenderet, non referri adeo recte inter illos, qui in Basilica commentati sunt, cum eorum plerique Justiniani tempore vixerint, quidam etiam ætate antecesserint. Ita vero ille: *Thalelaus; cum ævo Justiniani floruerit, ut dictum est, falso inter JCTos, qui scripserunt in Basilicis, accensetur, sicut & Stephanus, Isidorus, Theodoros, Theophilus, Phocas.*

cenfuisse & non sine argumentis cenfuisse viderim; quanquam nec defint, quibus contraria fententia vifa fuerit verior. b)

§. II. Et

cum Stephanus juffu Jufтинiani græcis digeftis infudarit, Theodorus & Ifidorus duo e XVII viris, qui latinis digeftis cenfuerendis præfuerunt, & Codici græco, Theophilus græcis institutionibus, Phocas unus ex X viris, qui laborarunt in Codice latino, extiterint. Itaque nifi quis oftendat alios ab his effe, fed cognomines; potius erunt collocandi inter Jctos, quorum e commentariis Βασιλικαυ fuerunt compilate. Huic jungo, qui eadem fentit in libro de Nominibus propriis pandeætæ Florentini, nuper Thesaurο Juris Civilis inferto, ANTONIUM AUGUSTINUM, Jure Confultum facile summum, &, quod elogii fati efl, præfci parem, Virum, cui, inquit Anton. Contius I. Difput. VI. Alciatum ego & omnes feculi fui Jctos poffpono longiffime, & quafi in ima cera fubfituo. Effe & unum, qui fecit, & qui tranfultit institutiones, Theophilum arbitrat̃ur B. BRIFSONIUS in Libro de Verbor. Signif. voce Antecessor. Sed Brifsonii purpuræ affuit panum de fuo, TABOR, in acceffionibus ad hunc librum, eadem voce, ino, inquit, is fuit longe alius ac pofferior. Eff vero eadem, que Brifsonio, fententia JOANNI MERCERIO, Bituricensi Juris Confulto, qui in Conciliatore Juris palam fibi unum videri eundemque Theophilum afferit, atque ex ejus institutionibus, que diffidere invicem videbantur, juris loca in concordiam redegit. Eff quoque STEPHANO RICCIO, qui in Vindicis juris ad §. II. de actionibus, c. 15. (Thef. Jur. Civ. T. II. p. 792.) utrum coxtaneum Imperatori faciat, an, non multo juniorem, fluat quidem; videtur tamen effe in hanc noftram partem proclivior. Non ita dubitanter fed aperte rem profert GUIDO PANCIROLLUS, de claris LL. interpretibus L. I. c. 80. p. 64. Quos & noftra ætate fequuti funt viri doctiffimi, & quos penes indubium efl in illa re fuffragii jus, B. GUNDLINGIUS, qui in obfervationibus ab ipfius nomine dictis L. II. cap. 2. data opera id egit, ut fixæ ætati refitueret paraphraften, nescio qua vi loco motum, explofis simul eorum, qui aliter fentiunt, argumentis. CL. JOH. GOTTLIEB HEINECCIUS, qui ad v. T. de Scæto Macedon. & in præf. ad Vinnii commentar. in Inffitut. eandem tuetur ætatem, æque ac V. CL. EVERARDUS OTTO, in notis criticis & commentario, quibus Institutiones vere illustravit & in differt. de Nuptiis Confobrinatorum Cap. III quorum & facta efl non ita pridem accessio J. S. Brunquellius in Historia Juris L. III. Cap. II. pag. 401.

b.) Equidem, fatendum efl enim, funt fere plures, qui paraphrafticos auctorem, ab illo, qui Jufтинiano fepius laudatur, Theophilo, alium, & multis annis diverfum exiffimant. Quorum non paucos inius ale-

riusve

§. II. Et iuvarhos, quos ultimo loco commemoravi, egregie, quod sui mentionem non iniecerit, nec indicaverit, esse se eundem, cuius in proœmio meminit imperator & paraphraftes.

riusve Jcti, qui esse majorum gentium videbatur, in has partes abduxit auctoritas, aut, quæ illi imberant a puero, animisque seculo infixeran dogmata, iis quæ tradit Theophilus, sæpius ad-versa, eo compulerunt. Et ne inter ipsos quidem de ea re convenit. Alii seculo sexto proxime vicinam faciunt, alii longius inde devellunt, aut Michaelis ævo infertari, aut ipsi Hexacontabiblo postposituri; imo pars, si id credibile est a quoquam sanæ cervicis fieri posse, ex Accursii familia accersunt. Videbimus mox de singulis. Nescio vero, qui sit factum ut GE. BEYERUS in *delineatione Historiæ juris ad Tit. de Or. Juris* §. 271. sibi tres fingat Theophilos. Vnum, Tribonianum socium, alterum, versionis Institutionum; forte *extra modo*, auctorem, & utrumque ab hoc nostro paraphrafta diversum. Sed & agnovit, cum iterum recudendas daret positiones suas, esse se hic quoque, uti non raro alias in tradenda jurium historia, lapsum, quum ostendi præter paraphrasin alia institutorum versio non potuerit; nec, dari aliam, cuiquam in mentem venit ferio affirmare. Sed plerique duos statuunt. VIGILUS ZUCHEMUS, quem sæpius laudabimus, fluctuavit initio: tandem in alteram partem flexus, esse paraphrasin Institutionibus longa annorum serie juniorem. Vide *Viglii epistolam ad Carolum V. cedro dignam*. Videamus nunc de CUIACIO, cui quod sæpe objectum novimus, sibi ipsi non constare, id & hic illi exprobratur a MERILLIO *Variantium ex Cuiacio Cap. II.* Dixerat illum sæpius antiquum & probum interpretem, eumque ex optimorum Jctorum disciplina produisse dixerat v. *Notas posteriores ad Tit. de Inoff. Test. ad L. 19. de rebus Cred. ad L. 54. de adilitio edicto ad L. 2. de Usu & Usufr. Legat.* Sed sui inmemor, post ipsam Accursium scripsisse, alibi dixisse dicitur, etiam ab Merillio loco. Quod an cuiquam verosimile videbitur, qui Cuiacium noverit? defenditur is hac in re Fabrotto, cui vel soli hic fidem haberi malim, utpote de illius scriptis tam bene merito. v. Fabrotti apologiam pro græcis interpretibus, speciatimque Theophilo exercitationibus ejus adnexam & Thesauri Jur. Civ. Tomo III. insertam. Absit ut dicamus, sunt ipsa Accursii scripta, quidam referunt. Sed hæc in libris emendatioribus non comparent. Et nemo nescit opera Cuiacii postuma, studiorum negligentia, parum fideliter excepta, mendas complures retinuisse. Videant igitur, qui vetustissimi juris interpretis fidem elevare conantur quam cæci animi sint, quamque iudicii sui prodigi. Dicitur & AN-

DREAS

raphraſtes. Urget illud potiffimum VIGLIUS præfatione ad Theophilum pag. 17. & videtur omnino fuiſſe locus id com- mode indicandi, cum non ſub imperatoris perſona, ut ait VIGLIUS, ſed ſuo i. e. interpretis nomine cuncta narret. Vellem ego monuiſſet illud; faceret multum ad autoritatem operi ſervandam; & erubeſcerent plures antecellorem juris arguere erroris, & ignorantia, & ſupina negligentia, & ſi quid hiſ turpius pejusve eſt. Verum patitur ſuos & historia manes. qui rerum geſtarum monumenta ſcrutati ſunt, que- runtur uno ore, omnis ætatis auctores, quæ ſuo tempore ignorata ſunt nemini, tradidiſſe negligentius, & prætermiſiſſe nonnunquam ſecure, incurioſiſſe poſteriorum, quos nunc multa latent, quæ illo tempore & nulli obſcura & exigui momenti eſſe videbantur. Pauca de ſeipſi, de opera ſua, de excer- pendi

DREAS ALCIATUS, jurisprudentia in Italia ſtor, fuiſſe in eadem hæreſi, ac ſi Accuſum ſequuta fuerit paraphraſis: at vero, is, qua fuerunt homines nonnulli ſuſpicionem, non doctiorem gloſatorum ſchola fuiſſe Thphum ſcribit: ex ipſa prodiiſſe, id non aſſerit: ita ille Lib. V. parergorum Juris cap. 23. operum Tomo II. p. 333. *Suſpectus mihi valde eſt Theophilus, quem deprehendi Accuſo non valde doctiorem, quod ad hitorias & humanitatis ſtudia.* FABROTUS ipſe non equidem in ultima ſæcula rejicit, attamen Juſtiniano adjungere veretur. Quæ habet ejus rei argumenta, aliis quoque adoptata, hoc ipſo capite reſutabimus; quæ vero illi huic avo vicinum faciunt, illa ipſi ſæculo ſexto aſſerunt, v. præfationem utri- que editioni, quam ejus nobis dedit diligentia, præmiſſam. IACOBI GODOFREDI quæ ſit de hujus ætate ſententia, docui cap. 1. qui, eſſe illum inter Baſilicorum Scholiaſtas referendum, & Theophilizen audiſſe, auctor eſt. Qua in re quanquam videatur Fabro- to paullo impudentior, ſentit tamen fere cum eo TRIVORIVS, qui ex ſ. ult. de Vulg. Subſtit. ætatem ejus ſibi excuſpiſſe viſus eſt, EGUINARIUS BARO ad Tit. de Nuptiis, JANUS VINCENTIVS GRAVINA *Originum Juris Libro primo.* REINOLDUS *in no- ris ad Mercerii conciliatorem* C. II. GEORGIUS BEYERUS quem adduxi, & fere plerique, qui aut jurisprudentia & legum ſata enarrant, aut in libros juris commentantur, cum hiſ faciunt.

pendi ex veterum libris ratione Tribonianus & socii. Nec, quis fuerit, quæ vixerit ætate, aperuit Thalelaeus, qui codici & pandectæ operam commodavit, quam noster institutionibus. Colligo id exinde, quod facili opera & vel exigui pulveris jactu componi potuisset, quæ eruditos exercuit de vera Thalelaei ætate controversia, ab iis, quibus fuit illum inspiciendi copia. Præstaret etiam, curatiorem sui mentionem fecissent, & qui Basiliorum opera, aut composuere aut locupletarunt scholiis, & quibus illa juris græci manualia & compendia debemus. Idem ergo quod his omnibus accidit, quidni & Theophilo obtigisse dicamus? Potissimum cum officio suo functus sit interpres, qui ea, quæ sunt in archetypo referat, ut, quæ sciri e re nostra fuisset, non adjecerit omnia. Equidem simili, aut fere eodem argumento utuntur JCti alio loco, ut ostendant, Salvium Julianum interdicti, quod Salvianum dicitur, non esse autorem. Ad *Leg. I. D. ad Salv. interd.* provocant, in qua Julianus interdictum ipse Salvianum appellat, nec tamen, a se compositum, indeque ei nomen esse, addit, unde Salvium illum autorem non videri, pronunciat illustris BYNCKERSHOEKIUS *Observ. L. I. c. 24.* & ante eum GIPHANIUS *ad §. 3. Inst. de Interd.* & quem vix sententiam rogasset, THESAURUS *in decision. 176. principio.* Sed nec illo argumento res confecta esset, nisi supplerent alia. Poterat Julianus, id monuisse alio loco, quem invidit nobis temporum injuria aut Triboniani manus. Et, quodsi non monuisset, rem nemini homini incognitam indicare, quid opus erat? Et proinde ante Salvium Julianum, interdictum jam Salvianum audivisse, non tam hoc argumento ostenditur, quam quod ipse actiones ex interdicto utiles commemoret, quod de ipso auctore probabile non esse monet BYNCKERSHOEKIUS *cit. loc.* utque adeo scriptoris de se ipso silentium nihil aut parum faciat, ad controversias, si quæ de ipso oriuntur, componendas.

§. III. Sed accedunt his apud Theophilum alia, quæ rem magis dubiam faciunt. Non tantum Justinianæum Theophilum adducit, qua alium, sed etiam laudibus & encomiis mactatum adducit. Apponam verba: προσεταξεν Θεοφίλω καὶ Δωροθεῶ ἀνδραστὴν ἰλιεστῆρα τε καὶ ἀντικτηνωστῆρα, αὐτὴν τὴν συνέσιν εἶπαντων, καὶ τὴν ἐν νομοῖς παιδευσίᾳ, καὶ τοῦ περὶ τὰς βασιλικὰς κελύσεις πιστοτάτην, ἐν πολλῶν ἐλεγχοῦ ὁ δευτέρου γένος βασιλεὺς &c. Hæc paragr. III. in IVto vero ita: Ἐνδοξοτάτος Τριβωνίανος καὶ τοὶ λοιποὶ περιφανεῖς, καὶ ἑλογομωτάτοι ἀνδρες. Videtur inde aut alius fuisse ab antecessore paraphrastes, aut ab illa, cui student JCri, modestia nimis procul abfuisse; sed, arbitror, recte intuentibus apparebit neutrum. Justinianus est proœmii autor: transtulit illud tantum Theophilus. Est, quod monui, paraphrasta, referre omnia, & quanquam addere liceat, demere tamen quicquam, nefas est. Prædicavit has laudes Justinianus; sequitur ea in re Theophilus, nec, quod jure poterat, iis, quæ sunt in Institutionibus quicquam addit, luculento modestiæ testimonio. Et quæ sunt illa elogia, quæ ad fastum usque sibi arrogare dicitur? Ἰλιεστῆρα & ἀντικτηνωστῆρα dicit: scilicet munera recenset, quod citra arrogantiam suspicionem licet. Addit imperatorem in ejus fide & doctrina fiduciam posuisse, ut juri in ordinem redigendo admoverit. Cur vera reticeret? & celaret nemini obscura? Uno verbo: quæ alii de nobis prædicarunt, si vera sunt, & res fert, repetere integrum est cuilibet, & modestiæ congruum modo ne addantur alia, quæ jactantiam quandam prodere videantur. Nec alienum est ab his temporibus, laudes & encomia omni cura aucupari. Imperator quam fuerit laudum suarum appetens, vel nostrum hoc proœmium loquitur; ut illa Novellarum capita & laciniis omittam. Tribonianus facile se honorari patitur in illo proœmio, quod fabricatus est ipse, & si quis dixerit composuisse proœmium imperatorem, Tribonianus Institutionum ipsarum auctor est

est

HISTORIA THEOPHILI.

II

est extra dubium, qui semetipsum, eminentissimum virum & sacri palatii quaestorem appellat, aut appellari finit §. VII. *qui-bus alienare &c.* Addo, in Triboniani & Dorothei laudes adjecta videri a nostro elogio. Eorum prædicanda erat doctrina & auctoritas: an vero quicquam frigidius quam socios illustres & doctos dicere, principis in eos fiduciam laudare, de se nihil addere? Nonne inde suspicio, esse semetipsum legis doctrina & auctoritate inferiorem? Sed hæc satis.

§. IV. Ad novum objectionis caput venio. Aliis non ster sapius vapulat, ruditatem & imperitiam prodit, ipsam jus, in quo versatur, ignorat. Id quod turpe & foedum dictu, de antecessore & summo juris architecto prædicare: Sed quomodo his occurram? Negabone inesse operi tot naevos, tot errores? aut, si id largiar, an ambigam de eo, num inde consequatur ab antecessore, & justiniana ætate, compositum non esse. Licebit utrumque. Equidem verum est ad illum accusandum catervatim quasi accedere etiam ex iis, qui elegantiori jurisprudentiæ lucem fœnerati sunt. Vel consule Jcti libros, & vix invenies, cujus tibi non index Theophili errores spondeat: Quanam sunt frequentiora illis? *Theophilus reprehenditur, notatur. Theophili error.* Imprimis, qui institutiones suis commentariis onustas fecerunt, quam sæpe: *male Theophilus, minus recte Theophilus, non cepit hæc, iterum fallit Theophilus.* Et exacerbantur nonnunquam iracundia, ut fabulari, nugari, delirare dicant. Immo, nescio quo fato ex duabus sententiis, quarum utraque incertis conjecturis nititur, rideatur illa, quæ placuit Theophilo, licet vero etiam similior. Quasi sitis fit ad sententiam falsitatis arguendam, assumptam fuisse a Theophilo. Ergo res confecta foret, si ex horum sermonibus æstimanda sit; sed si in rem præsentem veniemus, apparebit, sapius plecti, quam delirare Theophilum. In promptu sunt causæ, ob quas tot accusantur in eo naevi, quos si intueris

caris sollicitius, nihil apparent minus. Adducere hic eadem, nisi vereretur nimium a via se diversurum, sed faciam, cum ad virtutes & nōvos operis indicandos ventum fuerit, Cap. VI. Elaborarunt jam ab aliquo tempore viri summi, ut ostenderent veracem & fidum esse Theophilum, qui aliis tam sublesta fidei est: vis exempla? Dabo; sed admodum pauca. I) Ante Justinianum ad imperatorias constitutiones excutiendas non admissos fuisse legum studiosos, nisi quatuor annorum cursum emensos, latinæ institutiones perhibent; sed post operam tres annos juri infuntam, iis admoveat græca nostri paraphrasis. Notant ob id illam plures, & FABROTUS, cui alius locus non est adeo desperatus, quem non juvet ingeniose, & multa eruditione defendat, aut corruptos esse omnes Codices, aut errare illum errorem maximum, pronunciat ad h. l. nota b. Sed ex constitutione ad antecessores pandectis præfixa, quæ nobis sola potest esse præsidio, elucet contrarium, & patet, verius Theophilum, quam Justinianum h. l. scribere c). II) Prætorem Urbanum, quid quoque anno statuere velit, edixisse; eum, qui Peregrinorum causa constitutus erat, non æque, communis est Jurisconsultorum opinio, HOTTOMANNI de Magistratibus Romanorum, voce: Prætor Peregrinus pag. 122. ROSSINI, qui fere Hottomannum sequitur, *Antiquitatum lib. VIII. c. II. p. 701.* SCHILTERI in *Dissert. de jure Peregrinorum*, operi æterno præseos juris Romani inserta, aliorumque fere omnium, auctoritate subnixa: Sed Theophilus jus edicendi Prætori Urbano & Peregrino asserit, nec potest non ob id vapulare; sed vapulare injuria, evincunt argumenta, quæ in illam rem, a REINOLDO *Variorum cap. XXXVII.* & HEINECCIO *ad Tit. de Orig. Jur. §. XLI. pag. 14.* & JOHANNES FRIDERICO GRONOVIO

*) Consilio hic id fufius non demonstravi, verba ipsa Constitutionis quæ mihi favcant, ostendam in vindiciis Theophili ad præcæm.

NOVIO ad Ciceron. Epist. Fam. lib. XIII. Ep. 59. adferuntur, quibus si addideris locum DIONIS CASSII lib. XXXVI. res omnis confecta, & græci nostri sententia defensa videtur. Verba Dionis hæc sunt: εἰς πάντας ΠΑΝΤΕΣ τὰ δικάσια, καὶ εἰ δικάζων ἐμελλον, αὐτοῖς συγγράφειν ἐξέτιθεσαν, Cur vero *παντες*, nisi ut ostendat, non ad urbanum modo, sed alios etiam prætores id spectare? III) Senatus Consultum quod adolescentum luxuriæ & profusioni modum ponit, a Macedone filio familias & parricida dictum esse, idem autumat Tit. *quodcum eo qui in aliena*. Hic vero quam nugas agere, & fabulas loqui dicitur interpretibus? vide THOMASIIUM *historia Juris* §. 55. BEYERUM ad *b. t.* Reprehenditur etiam V. CL. EVERHARDO OTTONI ad *Inst. eod. T.* Sed adversus hos, & MENAGIUM Theophili causam tuiti sunt MARANUS in *Paratitulis ad ff. de Senatus consulto Macedoniano*. HEINECC. *Tir. eod.* & V. C. LUDOV. MENKENIUS *de usu Scti. in Germania* cap. I. Sufficiant hæc adduxisse in præsentia rerum. Collegi plura, operamque dedi, ut liberarem ab interpretum stricturis Theophilum. Obtulit se mihi tam larga errorum, quorum injuria arguitur, seges, eorum ut ne partem quidem hæc opella capiat. Proinde, ubi in ordinem ea redegero, & polivero curatius, parabo apologiam Theophilo meo, ordinem forte Institutionum secuturus

§. V. Inprimis desideres bonam fidem interpretum & Theophilomastigum. Non rara sunt errorum exempla, quos in Paraphrasi notant, & quorum, si accuratius contempleris, non vola apparet, aut vestigium. Ne id gratis dixisse videar, subjungam exemplum unum, quanquam habeam plura quæ alibi. CONNANUS, Vir acuti alias ingenii *Comment. Jur. Civ. lib. 2. c. 5. pag. 98.* notat nostrum, quod Aeliam Sentiam legem ab uno Aelio Sentio compositam dicat, & inde dictam, quæ ab Aelio consule & collega ejus Sentio nomen habere videtur. Quod si fecisset Theophilus errasset cum POLITI-

ANO Miscellancorum c. 84. & ALCIATO ad leg. 70 de verb. signif. Sed tamen errasset. Verum inspice ipsum Theophilum tit. V. & VI. & non verbum ullum de autore legis; sapius tamen: ὁ ἄελιος συνέτιος ἐμποδίζει, διέταξε &c.: Prodit Connanus in græcis litteris ignorantiam, qui ad autorem refert, quod de lege ipsa dicitur; Omisit græcus, qui solemnis ipsorum mos est, vocem νεμος, quam suppleat necesse est, qui sensum desiderat integrum. Ita noster tit. de Acquis. per Arrog. § de Public. Jud. & alibi saepe. Ita in Novella XXII. c. 43. ὁ ἄελιος Μισκελλος, quod veteris interpretis ignorantia, non legem Juliam de rebus miscellis, sed Julium Miscellum vertit. Vide ROBERTI Animadv. & MERCATORIS Notas & ROBERTI notata ad notas L. I. c. 2. & Cl. BRUNNQUELL. de Conditione si non nupsit § c. c. i. Nec ignorant istam ellipsin Latini, Ausonius Epigramm. LXXXVIII. Scatiniam metuens non metuit Titiam: Juvenalis satyra VI. citari ante omnes debet Scatinia. Adde Tacitum lib. III. Annal. c. XXV. relatum est de moderanda Papia Poppea. Cui ignotum est dici DUODECIM, omissa legum aut tabularum voce, apud Ciceronem? Titulo Digestorum: ad Municipalem, nonne opus est supplere legem &c. adlegabo ea de re plura, eademque deducam latius, cum ad defendendum Theophilum accessero propius!

§. VI. Sint hæc ἐς τροπον προθεωρίας, ut pateat, quam possit saepe & defendi & excusari Theophilus. Illi vero robur & aestriplex circa frontem sit oportet, qui ab omni labe sincerum esse hunc librum, sine rubore doceat. Non inficior, fatendum est enim, esse operi maculas, sed quæ illud non magis quam solem suæ deformant; Equidem FABROTUS, quoties invenit, quæ cum reliquo jure componere & a censuris interpretum vindicare non potest, toties ea non Theophili, sed ab imperita ac mala manu adlita esse libri oræ conficit, atque hujus operis vitia non autoris sed studiosi cujuspianam

am imperitiæ adseribit, qui oras libri sui glossematibus ineptis deturpaverit. Sed si hoc non est, esse in re Critica audaculum, quid aliud est? hac ratione quemvis nugivendum defendere sine negotio; puta, si liceret, quæ falsa sunt & nemini probantur, ejicere omni & codicum autoritate, & conjecturis, defecto: Proinde non accesserim facile huic opinioni, licet fecerit illud in Gundlingianis GUNDLINGIUS l. 2. c. 7. & EVERHARDUS OTTO de nuptiis consobrinorum c. 4. §. 3. & in præfat. ad Thesaur. Jur. Civ. Tom. II. Largior tamen illa Theophilo recte abjudicari, si qua ex novo jure eidem accesserunt, imprimis, si in uno alterove Codice ea non extant. Atque adeo arbitror non injuria §. IV. de nupt. delevisse *ro* & Rutgerum Rescium & Fabrotium. Fatebor & illud, esse alios eidem errores, & quos unius vocis jactura tollere non poteris, sed illos exiguis & levioris momenti. Jus ipsum aut nunquam ignoravit, aut rarissime; Quando ex antiquitate lucem rei accendit, nonnunquam hallucinatur; sed inde non consequitur antecessorem non fuisse, aut non dignum; neque firmat hoc conjecturam, sequioribus, & quæ ad barbariem sese magis inclinabant, sæculis esse inferendum. Triboniano, quæ non exprobratur imperitia & in antiquitatibus ruditas? Qui quanquam sapius gratis, quod & majorum, & nostri adhuc sæculi est vitium, objurgatur, vanus tamen sit oportet, qui negaverit ipsum non unquam in historias & antiquitates impingere. Nec tamen exaudivi ego ista ætate a quoquam habitum fuisse indignum. Sunt alii iterum, quorum postulatur jure, navi, sed in ejusmodi rebus commissi, ut vitio verti nequeant. Ita, ut sufficiam exemplum, in etymologiis vocum perscrutandis a vero aberrat sapius. **ÆDILEM** ab **ADEUNDO**, quasi adilem deducit, & illud cum **FESTO. STIPULATIONEM**, si vera est lectio, a **STIPE** deducit, cum debuisset a stipite. In aliis vocibus alicunde deducendis errat itidem.

Sed quodsi

Sed quod si etiam hic falsus sit; dandum aliquid est vitæ generi & patriæ. Jctus fuit: illi vero vim & potestatem legum investigant, ad verba fere non attendunt, aut certe negligentius de iisdem agunt. Experientia confirmat rem non semper acu tangere, cum de verborum significatione incidit controversia. Imprimis ludunt operam, quam eruendis vocum radicibus impendunt. Est vera verborum origo plerumque obscura, ad minimum ambigua: Nonnullæ voces a radice sua ita deflectunt, ut non agnoscas, aliis asseri sui natales non possunt, non nullæ ex tot aliis natæ, ut vulgo conceptæ esse, nec nosse patrem, aliis ne esse quidem parentes, videantur. Quæ cum sint adeo incerta omnia, reprehendenda non videntur eorum industria, qui non tam studiosè exquirant, unde profecta sint vocabula? quam, quid referant? quid significent? qui, ut pateat melius eorum vis & sensus, originem assignant, unde non verba quidem ipsa, sed res descendunt, & quæ ipsius nominis propriam indolem, & potestatem indicent; ita inquam Jcti, nec male: ita & Theophilus, cui ejus rei, si haberet opus, veniam, eo facilius faceremus, quod in interiora Latii adeo penetrare non potuit, qui græcus fuit. Si, inquam, id vitium est, verborum *ετυμολογία* ignorare, est illi, cum cæteris græcis autoribus, fere commune, qui quanquam in historiis & antiquitatibus probe versati, in prima tamen etymologiæ principia impingunt, vide V. Cl. & doctissimi GEBAUERI *Diff. de Romulo* c. III. §. 3. & cap. IV. & de *Numa Pompilio* c. II. §. II. Nec tamen quisquam severus adeo censor fuerit, qui ob id notandos aut senatu movendos statuat. Si PLUTARCHO & DIONYSIO HALICARNASSENSI, quos in eruenda *hæstorum*, *ancilium*, *pontificum* etymologia gentis vitio commiserunt errores, facile condonamus, certe ipsos libros propterea vili non pendimus; videtur nec Theophilo jure succenseri posse, quod is in derivandis alieni sermonis vocibus sit nonnunquam hallucinatus.

Facilius

Facilius ignoscuntur peccata, in alius populi sermonem, ritus, instituta, leges, commissa, quam in sui. Et ob id ipsum opus est, attendant ad patriam auctoris, qui incusant naves. Id si factum fuisset in censendo Theophilo, aliquantum rarius notassent censores vitio creati, ob illa, quæ satis, vel cum ad patriam provocat, excusantur. Certe CHRISTOPHORUS COLERUS adeo invchendi in Theophilum non habuisset locum, quod Campana vina omnium pessima dixerit, *Tit. de action.* quæ sunt dulcissima & optima: *Parergor. c. XXIV. p. 86.* nec fecisset, nisi græcos humores gustasset, quos, qui Falerno postponit, eum demum blenno & insipido palato esse oportet; si quidem potest de gustu & palato disputari. Sed omnia, ut bis dicam, quæ inculcari satis non possunt, hæc nondum evincunt, paraphrasin institutorum græcam sequi, & magis vergente ad barbariam ætate, esse compositam, nec ostendunt, auctoris doctrinam fuisse minorem, quam ut is antecessor fuisse possit.

§. VII. Sed nondum salva res est; Si hæc etiam omnia expedita esse facias, urgent alii, non posse vixisse Justiniani tempore paraphrasticos auctorem, quod ex Basilicis multa exseripuisse deprehendatur. Equidem, ubi id factum sit, nescio, si primum Titulum eximas, in quem ex illis multa transtulisse Viglium, certum est. Sed id exprobari Theophilo non potest. Quinam sunt ergo qui plagii insimulant? ad testes provocant, sed videndum, an quoque sint exceptione omni majores. LEUNCLAVIUM & TABOREM antestantur. Ille *Notatorum* L. II. multa istum ex Basilicis mutuatum dicit; sed dicit, non probat; nec aperit, unde habeat. TABORI vero an erit hoc loco testimonii dictio? Ut sit ejus rei gnarus, de qua testari vult, oportet testem. Hic opus est litteris, quæ ab humanitate dicuntur, probe imbuto, quibus TABOR ne levirer quidem tinctus, & tantum non rudis erat. Certe omnem in illas amorem ejurasse videtur, quod vel pugna loquitur, quæ illum & Salmasium, earum, si quis unquam

quam alius, peritissimum, intercessit. Litteras græcas palam despicit, & JCros negligendas censet. Quod ejus minus subactum judicium meritas pœnas dedit GUNDLINGIO το παραδρι in Gundlingianis, citato loco. Quo modo ergo, qui atticas illas delicias ignorat, nec unquam gustavit, immo, qui scoria & quisquillas putat, quomodo, inquam, is possit ad testimonium in græcos scriptores admitti, non video; quam præterea inimicos etiam a testimonio arceant leges. Quanquam adeo ille in racemat. criminal. plagii accusat paraphrasten, nec tamen de plagio hic convictus, immo nequidem semiplene probatum est, fuisse illud commissum. Sed, ut sim, quam id exigi potest, liberalior, concedo, quod nondum ostensum est, esse in Theophilo loca, aliis in Basilicorum opere, quam ovum ovo, similia. Ast vero, etiamsi nondum posuissim extra dubium, Theophilum Justinianea ætate omnino vixisse, causa tamen ad minimum foret utrinque dubia, utrum ex Theophilo græculi, an ex his ille sua hauserit. Eodem certe robore & Imperatores JCrosque græcos plagii insimulare, & ex nostro multa quod mutuati sint, accusare possem; immo majori, cum, qui diu ante Basilicorum tempora floruit, Theophilus illos exscripsisse non potest. Quam citant sæpe ipsi græci nostrum! quam ejus auctoritate nituntur sapientius! Sed de eare capite, quod sequitur, monebo.

§. VIII. Nec tum res confecta est, superest GABRIEL TRIVORIUS, qui in *observatione apologetica ad Constit. ad antecessores c. VI. n. 4.* (Thes. Jur. Civ. Tom. I. p. 220.) eum ideo hoc sæculo expulit, quod ejus tempore jam corrupti extiterint institutionum codices; Ut rei fidem faciat, ad §. ult. *J. de Vulg. substitutione*, provocat, atque id corrupto libro adscribit, quod ibi de Antonino referat, quæ Tribonianus de Tiberio. Latus eadem deducturum se scribit in notis ad h. l. Et nos deducemus, non corrupta esse hæc Theophili verba, in vindictis

vindiciis paraphraseos, ubi ad illum locum ventum fuerit. Præiuit ea in re, qui pro Theophilo laborat, GUNDLING P. XXX. obf. c. 3.

C A P. III.

- I. Theophilus Justiniano συγγεγος, nam dicit nostrum. *Cajus noster.*
 II. Addit elogia alia. Tribonianum laudat & Theodoram Domini qui? III Divi qui sint? an tantum mortui? IV. §. V. de Senat. Cto Tertulliano explicatur. V. Illustratur L. 2. §. 9. C. de Ver. Jur. enucl. quid sit extendere? VI. Verba solennia & loca ex Jctis veteribus in Theophilo, in Cajum Theophili amor. §. 4. J. d. Nuptiis. VII. Thaleleus Jctus quo tempore? An duo ejus nominis? allegat paraphrasin, uti Basilici. VIII. Quando decesserit Theophilus; §. VI. paraphr. de J. N. G. & Civ. explicatur.

Vidimus, quæ sint eorum argumenta, quibus est indignus sæculo sexto, antecessorisque munere THEOPHILUS, & ea vacillare pleraque omnia vidimus. Sed unde nostræ sententiæ suppetant alia, quibus Justinianea ætate vixisse evincamus? Quæ in eam rem a multis conducuntur, non ejusdem omnia roboris sunt: alia, cujus causâ adferuntur, extra omne dubium non ponunt, alia, quod debent, evincunt. Persequamur singula. Quædam affert ipsa paraphrasis; ex cujus loquendi generibus vel apparet, institutionibus componendis adfuisse eundem, eadem certe ætate vixisse. Adverterunt viri docti, quod Theophilus Justinianum dicat imperatorem suum, & ideo ita dici putarunt, quod fuerit συγγεγος, familiaris, & in juris ordinandi laboribus adjuva. Exempli in ipsa paraphrasi adeo sunt frequentia, ut ne illi quidem, qui vel unum aut alterum illius caput perlegerit, possint esse obscura. Quid magis inibi obvium, quam illa: ὁ εὐσεβέστατος ἡμῶν βασιλεὺς. Η ἡμετέρος βασιλεὺς διατάξις & ejusdem generis plura alia? Equidem non tantum coætaneos appellamus nostros, sed illos quoque, qui ejusdem sunt patriæ, disciplinæ, familiæ, sacrorum.

rorum. Immo & illos, quorum libris, aut excutiendis saltem, aut explicandis emendandisque, operam damus. Eo sensu CAJUS JCtus ab Justiniano noster dicitur §. 3. proem. & §. 5. J. de Publ. Jud. quem, qui imperatori æquævum, & in deliciis & consiliis fuisse fingunt, suaviter & suo merito ridentur, quos inter est FRANC. CONNANUS in *Comment. Jur. Civ. L. II. c. 4. extrem.* Et eadem ratione, qui fere ad juris libros explicandos quidpiam attulerunt, glossatores etiam, sed quot annorum ferie omnes ab eo divulsi? Justinianum amore suo dignantur, & SUUM dicunt imperatorem. Nec negare auisim, si paraphrasis tribus etiam post Justinianum sæculis esset composita, forte tamen & non male dicturam fuisse τὸν βασιλέα τὸν ἡμετέρον: Sed utimur tamen eodem argumento sapius, & quanquam CAJUM non TRIBONIANUS, tamen POMPONIUS, ut coxtaneum, SUUM vocat L. XXII. ad Q. Murtium. v. L. 39. de stipulatione servorum. Et ad imperatorem NOSTRUM i. e. eo tempore superstitem provocat ipse CAJUS L. 73. §. 1. de Legat. & alii. Vide L. 6. §. 6. de Excusat. L. II. §. 3. de muneribus. Et qui tam sæpe alios imperatores nominatim citat, hunc tamen non nisi nostrum appellat, nec nomen quidem addit; illum, eodem, quo is, tempore floruisse mihi admodum credibile videtur, urpote quo, quid opus quidem fuisset, addere nomen imperatoris, quod eo vivo cuiquam esse incognitum non poterat.

§. II. Sed imprimis allegari in rem præsentem debent illa epitheta, quibus maclatum producit imperatorem suum. Vocat nunc ἡγατίστον, nunc εὐσεβεστάτον, γαλῆνοτάτον, μεγίστον &c. Quæ cum elogia non facile mortuis soleant tribui, nec is alii, quam Justiniano tribuat, non adeo quidem leve aut imbelles argumentum nostræ sententiæ inde agnascitur. Confirmat hæc egregie HARMENOPULUS, qui hunc nostrum Imperatorem & suo nomine Justinianum appellat, & omittit honorifica elogia. Contra, qui erat illis temporibus propior, Leonem sapientem,

sapientem, celebratissimum Imperatorum dicit, non tamen Serenissimum & Clementissimum, quod de mortuo incongruum. *Harmoniopol. προχρησε de legibus cap. I.* Favet & mihi, arbitror, quod Triboniani dum mentionem facit, eminentissimum quaestorem *ὑπερφουετατον κριετορα* appeller: quod, si aliquanto serius scripsisset, non facturum fuisse suspicor, cum, quo recedant a Justiniani awo JCTi magis, tanto liberius in ipsum quaestorem & impudentius grassantur; ac, si ejus meminerunt, aut vitii inquinatum deturpatumq; fuisse innunt, aut, si modesti sunt, saltem sine elogio & munerum recensione transmittunt. Indicio huic rei esse iterum potest *Harmoniopolus*, qui, *προχρησε* titulo de legibus, illum perhibet ad fingendum ingenio callido fuisse, & plurium acquirererum dominii modorum pergnarum, ipsique leges & omnia fuisse venalia. Sed noster majori erat in collegam fide, quam ut exprobraret, quæ an vera sunt, hic non vacat disquirere: Majori etiam in Augustam suam pietate, quam ut traduceret, ut solent, qui recentiores sunt; quin eam *ἐσοε-εσοτην δεσπονην* dicat §. *ult. de usucap;* & SUAM, nempe quod dixi, ut COÆVAM, & DOMINAM, quas non dicimus, quæ jam decesserunt. Adnotavit enim, nec in ea re falsus est, JACOBUS GOTHOFREDUS, imperatores vivos dici solere, DOMINOS, ita, ut fere mortui vocantur DIVI ad *Leg. ult. Cod. Theodos. de actionibus certo tempore finiendis.* Extat illustre exemplum in novella Valentiniani octava, qua Theodosius Dominus Pater dicitur, scil. superstes: Honorius vero jam defunctus, Divus Parens. Vidi etiam quendam dixisse, vocari a Theophilo Justinianum Dominum: allegat is *Tit. de usucap.* sed ibi quidem Dominus non audit, an alibi nescio: certe ego me legisse non recordor, quanquam plus vice simplici eundem pervoluerim: si illud factum sit, ex eodem Gothofredi argumento liceret, ad Theophilum suæ ætati restituendum, uti.

§. III. Si quid ego de meo sensu judicare valeo, videtur & ætatem Justinianeam quodammodo loqui, quod reliquos imperatores, quorum excitat sæpe constitutiones, D. Augustum puta DD. Fratres. D. Zenonem. D. Justinum *ἑσπάρτες* & *ἑσπάρτης βασιλεὺς* appellet. §. 1. *§ 12 de fideicom. Hered.* §. 6. *§ 10. de Excusat. Tur.* §. 3. *de Locat. Cond.* §. 14. *de Usucapionibus.* §. 3. *de Donat.* Justinianum vero suum nunquam ita, quem tot aliis encomiis dignatus est; luculento, nisi vehementer fallor, argumento, superstitem illo adhuc tempore fuisse. Sed possit aliis videri ipsum & a nostro citari, ut jam satis functum, quum sæpius appellitet *ἑσπάρτων*, ut Marcum & Justinum & alios. Sed quis est adeo in his litteris rudis & tyro, qui nesciat & superstites & denatos imperatores divinis titulis, ita ut affectaverant vivi, mactatos esse. Superfedeo in re non dubia exemplis & auctoritatibus. Vide tamen, si lubet, Acta Concilii Chalcedonenfis a DU FRESNE citata *Gloss. Græc.* voce *Θεοφίλης* & Panegyristas illos duodecim, atque CHRISTOPHORI CELLARII *ad eosdem præfationem*: Quibus adde Perill. SPANHEMII opus æternum de præstantia numismatum: ex quibus, si quis dubitaret, dictos fuisse Divos, & *ἑσπάρτες*, principes cum defunctis superstites, apparet evidenti-
 us. Ut ne quidem vocem subsidio, quod Bibliothecæ Criticæ litterariæ auctor (Histoire critique de la republique de Lettres T. XI. art. 10) ex Homeri aliorumque locis comprobavit, *θεοφίλης* etiam sæpe præclarum, magnum, præstantis, non semper deitatem id nominis involvere.

§. IV. Sed, quod est omnium maximum, indicat ipse Theophilus ea, quæ Justinianus fecit, suo tempore facta esse. Ita, quod post alios observavit doctissimus CONRADI, in notis Historiæ Juris Beyerianæ subjectis pag. 31. §. 271. not C. constitutionem de iis, qui a venerabilis Augustæ aut ipsius domo aliquid acceperint, nuper, *ἐπισημασμένους*, emissam esse, attestatur, quod facere non potuisset, si Michaelis demum tempore flo-
 ruisset

ruisset. Sunt his luculentiora, quæ in §. 5. de *Senatus Consulto Terrylliano* comparent. Nam cum ibi Constitutiones priorum principum excitasset imperator, illas esse principum *πρωτοκρατορας βασιλευκοτων* indicat paraphrasis. Quorumcunque vero sint; illud est certum, proximorum Justiniani decessorum fuisse oportere, eum, quo removeatur a Justiniano Theophilus longius, eo fuerit magis inconueniens, dicere ante paucos annos latas fuisse leges, quæ ante Justinianum certe latæ erant. Juvat & me, dici illi ea, quæ eodem Imperatore constituta erant & vigerant, suo tempore in usu esse §. 10. de *Except.* ubi alia olim fuisse, sed *ημερον* alia seruari usu, quippe ab sanctissimo suo imperatore statuta, perhibet. Et hac ergo ratione ex ipso illius opere conieci forte non incongrue ipsius ætatem.

§. V. Visus est quibusdam indicasse eandem & Justinianus, qui L. 2. §. 9. *Cod. de veteri Jur. enucl.* scribit, Theophilum in splendidissima Constantinopoleos civitate optimam legum gubernationem laudabiliter extendere. *Quid vero hæc Paraphrasis est aliud, quam laudabilis quedam Institutorum extensio,* ait VIGLIUS, quem primum Theophili nostri susceptorem tutoremque in nostras partes fere pertraxisset sola hæc imperatoris locutio, nisi, re ipsa curatius expensâ, aliæ inde illum rursus expulissent. Et huic *extendendi* verbo nativa illa virtus & potestas est, ut significet, rem compactam compressamve, aut certe perbreuem, protendi & ad amplius spatium complendum produci, expandi. Proinde potest commode scriptis & libris & litteris accommodari, & accommodatur ab auctoribus, qui in prima classe censentur. Adducam vel solum, cujus non possum nisi cum insigni voluptate meminisse, PLINIUM juniorem, cui L. II. Ep. 13, *preces extendi* & L. VII. Ep. 9, *Epistola extendi* dicitur. In Epistola 9. quam ultimum adduxi, Aldina, aliæque editiones exhibent: *Epistola me extendere*: prius tamen loquendi genus & ob plurimum Codicum

codicem consensionem, magis placet, & opinor, accedit genuina latini sermonis indoli propius. Ipso: *tendere* eo abutitur HORATIUS *sermonum II. 1. 2.* & alii, quibus allegandis superfedeo. Est tamen voci & alia vis, & illa sequiori atati familiarior: usurpatur de iis, qui docere alios publice, & exponere quippiam, & profiteri dicuntur; scilicet illos dicunt istius ævi monumenta doctrinas extendere. Non suppetit ipsius huius verbi exemplum: sed huic admodum similia, & quæ natura quandam expansionem aut apertionem exprimunt, ad edocendi significationem inflecti, loca complura demonstrant. Hoc modo τὰ: *explicare, explanare, expandere* auctores habent, potissimum, qui subsidentis aut prolapsæ latinitalis ævo floruerunt: Ultimam etiam probæ atatis LUCRETIUS, cui, ea, quæ pertinent ad naturam, exponere, dicitur Lib. 1. v. 126. *naturam expandere dictis.* Ita L. unic. Cod. de studiis liberalibus, *legum voluntates pandi* & Leg. 3. Cod. Theodos. eodem Tit. *jura & legum formule pandi.* i. e. publice proponi & explicari dicuntur. Et convenit imprimis legibus, ut illæ extendi & pandi dicantur, quod contrahere & superflua circumcidere allaborarunt legislatores. *Leg. ult. Cod. Theod. de donationibus.* Hic vero eodem sensu venire illud: *extendere,* simul alia evincunt loca, quibus Justinianus eum docere & tradere jura dicit, simul græca Constitutionis, *Deo auctore,* verba loquuntur: quæ *didaxen* dicunt, non, protendere gubernationem; usque adeo ut feliciter mutasset stilum VIGLIUS, nisi superessent nobis his firmiora, quæ recensemus, & partem referemus, argumenta.

§. VI. Ipse Fabrotus non quidem audeat suæ ætati, id est, sexto sæculo reddere nostrum; esse tamen omnino vetustissimum, non potest non confiteri. Collegit illud ex solemnibus typicisque verbis, aliisque locis, quæ ex veterum Jctorum hausta voluminibus in paraphrasi comparent. Neque enim inde quicquam mutuari potuisset, si sequiori ævo floruisset, quo sub-

quo subductæ erant hominum usui illæ JCtorum opellæ, quas ejus tempore extitisse oportet, utpote ex quibus hausit sæpe, inque suam rem vertit, quæ alibi quares frustra. Equidem, si mererent calculum, quæ FRANCISCUS HOTTOMANNUS in *Anti Triboniano cap. XII. pag. 43.* & qui ejus partes secuti, omnia sibi licere in Tribonianum putant, tradunt, eundem jure postulari cujusdam quasi sacrilegii & accusari merito, quod tam præstantium ingeniorum elaboratos bene fœrus suffuratus posteriorum usui, flammis comburendos dederit; si, inquam, essent hæc omnia veritati magis congrua, majus accederet sententiæ nostræ, & jam firmæ, pondus. Ita enim oportet, eum ante Triboniani hoc facinus adornasse hanc institutionum extensionem. Sed illa dudum viris doctioribus explosa sunt, atque illorum operum jacturam temporis potius longinquitati, atque, quo eorum usu interdicebatur JCtis, mandato, quam illius invidiæ, dicam, an malitiæ? adscribi debere ostensum est; & hac quidem via ad vindicandam Theophilo suam ætatem progredi non licet. Convincit tamen erroris hoc ipsum illos, qui Justinianum & Theophilum inter, longam annorum finem infarciunt, eumque in illud tempus collocant, quo qui vixerunt, illas legitimas formulas, & quæ hausit ex illis fontibus, alia ignorabant secure, nec poterant non ignorare, librorum illorum usu exclusi. Videtur autem in primis deliciis illi fuisse Cajus JCtus. Et cui non ille sit? Ita usus est institutionibus hujus JCti, ut non raro eadem in Theophilo, quæ in Cajo verba: Si quando dissideat ab Triboniano Cajus, sequitur is sæpius illum, quam imperatorem, Inde accidit, ut non raro eadem carpantur in Theophilo, quæ in Cajo. Inde emendantur sæpius, & illius Institutiones, & hujus paraphrasis ex Justinianeis Institutionibus, cum hæc debuissent ex illis. Inde & ad Cajum sæpius, ut ne unquam ab illo dissideat, paraphrasin correxerunt, nescio qui, sed deturparunt verius. Exemplo sint illæ vexatissimæ

D

simæ

firmâ Confobrinorum nuptiâ, quas permisit aliquando Cajus, verant institutiones, uti hodie exstant, sed Aniani manu interpolatâ vide *Schulting ad Caji Inst. Lib. I. Tit. IV. pag. 38.* Ut ne diverteret ab isto græculus noster, in §phum quartum paraphræos de Nuptiis inserfit quidam illud nefastum: *Οο* quod ferme in ipsas Justinianas Institutiones migrasset, quodque exercuit diu interpretes, donec multa opera & difficili negotio, etiam quibusdam invitis, & hinc & inde expulerint. Vide Perrum Nannum & Fabrotum ad §. IV. Theoph. de nuptiis & OTTONIS *disp.* de nuptiis Confobrinorum c. IV. §. 3. Dabo aliud exemplum, ex quo, tulisse in oculis apparet. Ille L. I. Institutionum l. 2. D. de adoptionibus adscripserat quendam adoptioni, *que fit a principe*: Tribonianus illa in suam penum referens, adoptionem per sacrum oraculum eandem dicit, ac ideo adulandi Justiniano studii affectatæque divinitatis notatur ab HESYCHIO voce *Τριβωνιανος*, & CHR. COLERO *παρεργ.* c. 17. p. 62. Quam bene vel secus, hic disquirendi locus non est. Sequitur Cajum suum Theophilus, nec cum Triboniano oracula & sanctitate crepat. Quanquam, quod moneam obiter, ne quidem inverecundæ assentationis argui recte potuisset, si, æque ac ille, sacrum principis oraculum allegasset, nec inde spes Justiniani divinitate donasse videretur. Manumittendi servum modos recensiturus Cajus, refert eo quoque eum, qui fit censu. Omisit illum, qui institutiones fabricatus est. Addidit Theophilus eundem, scilicet Cajum securus. Videtur & paraphrastes §. 6. de Testam. ordin. exscripsisse eundem, quum fere eadem istius, quæ hujus sunt verba, l. 26. D. qui testamenta facere possunt, quod observavit B. H. REINOLDUS Vir Doctissimus, Antecessor Viadrinus, & qui suo docuit exemplo quam præfaret multum scribere, ac multa, in *Dissertatione ad L. 27. Cod. de inoff. Test. §. V.* Sunt alia plura, quæ, quo illi loco, quoque numero habitæ sint Institutiones Caji, docent, certe easdem

ab

ab Aniani manu integras illi adfuisse, indicant. Sed hæc alibi & alio tempore.

§. VII. Venio ad novum argumentum, quo usus est ad afferendam genuinam Theophili ætatem, B. GUNDLINGIUS *Lib. II. Gundlingianorum cap. 2.* Animadvertit aliquando G. A. FABROTTUS in sua ante Theophilum præfatione, citari fidum hunc & antiquum interpretem a THALELÆO. Thalelæum ipsum imperatori fuisse coævum asseruere multi, quorum sententia ANTONIO AVGVSTINO de Nom. propr. II. Florent. probatur, & JOSEPHO MARIE SUARESIO, in notitia Basilicorum: Quæ si ita essent, quantum accederet nostræ opinioni pondus & robur? Sed sunt quædam circa illam rem nata mihi dubia, quorum & aliqua jam tetigit V. Cl. OTTO *ad præem. loc. cit.* Quo loco aut modo, quod fere est omnium primum, usus fuerit Theophili auctoritate, cum ignarissimis novimus. Usus est vir clarissimus folius FABROTTI testimonio. Sed an sola istius auctoritate hic standum erit? Nisi ipsa habeamus antecessoris verba, res extra dubium poni non potest. Neque enim ita certi sumus, quisnam sit ille, qui eo teste utitur, Thalelæus; utrum is, qui componendo pandectarum volumini adfuit, eidemque *επιπλωτος* vertendo dedit operam; an eodem nomine alius, & ille forsân, qui Basilicas constitutiones explicuit, illustravit. Neque enim possum, quin duos distinctos tempore Thalelæos statuum, quos videtur invicem confudisse post SUARESIIUM *επιπλω* GUNDLINGIUS. Equidem Thalelæum, qui græcum fecit pandecten, vixisse Justiniani tempore, largior facile; Nec tamen patior insinulari eos erroris, qui in Basilica commentatum esse Thalelæum, ab illo diversum, scribunt. Suaresius in Notitia Basilicorum §. XLI. *Thalelæus ævo Justiniano floruit & falso inter eos refertur, qui scripsere in Basilicas sicut & Stephanus, alii &c.* Quem secutus, alia sentientes, Freherum, Broeum, Gravinam reprehendit Gundlingius c.l. Ve-

rum ipsa scholiorum Inscriptiones, quarum ingenuitati, quid opponam, quove suspectas faciam, novi nihil; illa, inquam, Thalelai nomen non semel, aut bis, sed saepius referunt. Qui, cum sit ab illo jurisprudentia oculo annis multum divisus, non potuere non duo esse Thalelai. Uter vero vocaverit Theophilum testem, an priscus ille aut recentior? id nescitur. Migrarunt in Basilicorum opus, quaedam ex graeco antecessoris opere, quem της νομικης οφθαλμον Jcti nominarunt. vide Cujac. obs. L. III. c. 33. & Fabricium Bibl. Graeca Vol. XII. p. 462 An vero contineatur his fragmentis, quae Theophilum excitant verba, ignoro, subdubito etiam, cum ex iisdem ostendi non possint. Sed provocavit ad eundem Fabrotus; at ille an habuit inspiciendi copiam? Unquam se vidisse graecum opus non praedicat, quod movent, qui inspexerunt. (a) Habuit in manibus sedulo Cujacius, an forte ab eo mutuo accepit Fabrotus? sunt incerta omnia. Nec diserte quidem innuit illum antiquum Thalelaem. Contrarium colligo exinde, quod saepius Glossas & scholia Basilica alleger, abque iis auctoritatem Theophili adhiberi scribit. Et scholia quidem Basilicorum saepius meminere Theophili, ejusque libris. Confectit eorum locorum, quae Theophili meminere, in dictis Basilicorum scholiis glossisque, indicem, diligentissimus Fabricius, quem apponam infra. (b) Inde patet, quam ineptiam Tabor & Leunclavius, qui ex Basilicorum opere suffurarum sua esse, calumniati sunt. Utunrur ejus testimonio plerique illorum scholiastarum, imprimis vero Stephanus quidam, qui cun-

a) Inspexisse vero videntur, si sunt vera, quae ipsi perhibent: CUIACIUS observ. L. XIII. c. 33. GREGORIUS HALOANDER in praef. ad Novellas. ADAMUS SUALLENBERGIUS. in prologo ante Harmenopolium. An alii quoque? laet.

b) Fabric. Bibl. Graec. Vol. XII. pag. 462: Theophilus Jctus citatur in Basilicis: I. 751. in instit. II. 182. 554. δ μικροεπιτης, III. 147. 176. 180. 212. 214. 249. 287. 292. 310. 319. 149. 155. 177. 184. 258. 271. 298. IV. 280. V. 644. VII. 261. &c.

eundem, ut alii, excitat Theophilum *τον μαθητην*, utpote jam fatifunctum. Quod si is Stephanus esset; qui vixit Justiniani tempore, res in aprico posita esset, sin minus, non aliud quicquam evincit hæc omnia, quam post Basilios vixisse non posse. Unum incidit, quo Thalelæi Stephanique, Basiliorum etiam scholiastarum, ætatem Justiniano ævo inferere queamus. Forte nomina, quæ illis interpretum scholiis præfixa sunt, Thalelæi, Stephani aliorumque, non indicant, esse hos illorum scholiorum auctores, sed tantum monent, ex horum operibus sumta esse, quæ in hoc scholio exstant. Id si certum esset, non opus foret ulterius, ut nobis demonstretur locus Thalelæi, qui Theophilum citat, cum, quod monui, in his adducatur ejus auctoritas sapius. Fac ergo Justiniani, Stephani, & Thalelæi hæc esse: Theophilus noster his omnibus antiquior erit, & eadem illum ætate vixisse, supra omne dubium.

§. VIII. Si quis fuerit, de hac ætate ejus qui adhuc ambigat, is & perpendat probe, non alio tempore magis e re jurisprudentiæ fuisse, quam ipsa Sacratiff. Imperatoris ætate, libros juris græcorum idiomate donari. Sedet inde mihi ea opinio, ipso Justiniano auctore & auspice compositam fuisse, ipsiusque jussu vulgatam hanc paraphrasin: quæ me, ut id crederem, moverint, argumenta Capite V. persequar. Ceterum, de ejus vita reliqua constat omnino nihil. Nisi tamen videar justo magis audax, proponam, quæ de ejus morte conjecerim. Theophilus a Justiniano codici primo conficiendo admotus erat, una cum novem aliis. *Const. de novo Cod. fac. §. 1. & de Cod. Just. conf. §. 2.* Adlectus ab eodem inter XVII. viros, quorum operæ Digesta debemus, iisdem manus adjutrices tulit. *L. 2. §. 9. L. 3. §. 9. C. de V. I. Enucl.* Immo cum prima juris elementa componenda essent, optimos tres ex his electurus Justinianus, judicavit, post Tribonianum suum, cum Dorotheo, illum dignum, qui institutionibus componendis adhiberetur.

§. 3. *proem. Inst.* Et hæc quidem omnia ab duo de trigesimo sæculi septimi anno ad ejusdem annum trigessimum tertium, Anno, qui sequitur, cœpit imperator codicem repetere suum & passim immutare. Hic labor datus est post Tribonianum Dorotheo, Mennæ, Constantino, Joanni, §. 2. *Const. de Emend. Codicis.* Hic nihil de Theophilo. An, quem præ his omnibus, institutis, per eundem ex omni veterum institutionum corpore eliminandis, & in unum liquidum stagnum ex turbidis fontibus contrivandis, præfecerat §. 2. *Const. omnem reipubl.* nunc indignus visus fuerit, qui codicis emendationi admoveatur? Qui ipsi Codici conficiendo adsuit, nunc ab emendando repellatur? Quem ex tribus optimis judicavit aliquando, eum nunc ne quidem huic labori adscisceret, cui quinque viros seligit? Videtur mihi inde nasci suspicio, (nam certi quicquam in illo auctorum omnium legumque silentio affirmare, temerarium fuerit) hoc tempore superstitem non fuisse amplius, cum aliam, qua ductus, ejus operam alias sibi probatam imperator neglexerit, causam exputare non queam. Sed, quod dixi, suspicio est, nulla certitudo. Juvat interea, illum a Stephano dici *μακαριστον*, si verum est esse Justiniani Stephanum. in §. præc: Sed fuere etiam quæ eidem conjecturæ obstarent. Videbatur ipse indicare, atatem suam fuisse provectiorem. Nam recensiturus §. VI. de *I.N.G. & C.* varia Constitutionum principalium genera, sopitam esse a principe se vivo controversiam, innuit, utrum frater potius, an patruus defuncti cujusdam sit hæres? Quod novella CXVIII. cap. 3. cum factum sit, & illa Justiniano aut XIV. aut XVIII. consule, anno DXL. aut DXLIV. data sit; antequam Codex sub reperitas curas vocatus fuerit, mortuus esse non videbitur. Verum dicto §. VI. non id, quod sit reipsa factum refert, sed exhibet speciem quandam Juris, & quem vocant pragmatici, casum. Neque enim Novella illa ad relationem cujuspiam magistratus emissa, sed proprio motu facta videtur. Neque ad

επαγγελίας

ἱστορίας ἀρχαίας data est, quod dicit Theophilus. Immo veram legem non indigitare, exinde conjicio, quod eandem speciem, quam hi: epistola decisam scribit, decreto compositam exhibet paragrapho; qui sequitur. Ex his, si junxeris omnia, conjicio, nec, arbitror, conjectura fallor, eum qui græca nos donavit institutionum paraphrasi, fuisse istum, qui juris ædificio construendo admotus est a Justiniano, juris architectum, eundemque & ipso Justiniano superstitem diem supremum obiisse.

C A P. IV.

I. Theophili munia. Comes consistorii illustris. Cur clarissimus dicatur? de hoc elogio plura. II. Legum magister, doctor. qui illi. Reprehenditur Nicæsus. III. Antecessor, Ἀντιπρωτοῦ. unde ita? & qui sic? IV. Docuit Constantinopoli non Beryti. Notatur Fabrottus.

Ergo & nomen & ætas certa sunt; superest, excutiam, quæ illi munia fuerint, qui tituli, qui honores. Fuit, quæ est præcipua ejus dignitas, ex comitibus consistorii, i. e. ex viris intimæ admissionis & summæ autoritatis, qui in ipso sanctiori concilio, aut consistorio principis, participantes augusti pectoris curas agendo claruerunt *L. 3. Cod. Theod. de metatis*. Erat vero ex illis consistorianis comitibus, qui vocabantur illustres, vel solo hoc nomine distincti ab eodem nomine aliis, de quibus *Lib. VI. Cod. Theod. integer extat titulus, & qui spectabiles tantum erant. Leg. un. Cod. Theod. eod. tit.* Ex quorum numero nostrum non fuisse, colligitur ex § 3. *Proem. Instit. & constitutionis summa reipublicæ §. 2.* Ostendit & illud, quod ei additur nomen magnificentissimo, quo, præter illustres, nulli decorantur alii: uti enim eorum, qui sunt spectabiles, dignitas, spectabilitas, & clarissimorum, aut claritas, aut clarissimatus; ita illustrium honor, illustris magnificentia

gnificentiâ dicitur, id quod animadvertit & documentis certioribus confirmat Gutherius de officiis domus Augustæ C. XVI. p. 204. nec cuiquam præter illustres magnifici titulum accommodari, adnotavit amplissimus BAUDISIUS in Dissert. de Titulo illustris, spectabilis &c. c. 2. §. 5. quod & Nov. XV. c. 1. XLIII. c. 1. §. 1. LXX. c. 4. ostendunt, ubi μεγαλοπρεπες οἱ ἰδυστριαι, magnificentissimi illustres, vocantur sæpius. Etenim græci illius tempestatis scriptores veriti, ne quid infitæ significationi detrahant, si suo quodam verbo efferrent, quos hi illustres, appelliant isti ἰδυστριαι § 3. *paraphraseos inst. Præm. Nou. XLIII. c. 1. Nou. CXVII. c. 4.* quanquam & alii περιφανεις & περιφανεστατες dicant §. 4. *dicti Præm.* quod nominis & senatoribus summorumque honorum viris datum fuisse, acta concilii Chalcedonenſis evincunt, & alia loca quæ conduxit DU CANGE *Glossario græco* voce περιφανεις. Vocat nostrum constitutio *de novo Codice faciend.* §. 1. clarissimum, quod elogium illa tempeſtate, (nam Roma libera erat ferè maximum, quo consules, dictatores, & si qui his majores erant, decorabantur) ea tempeſtate, inquam, inferioris subſellii personis, & illis demum competierat, qui dignitate erant infra spectabiles. ISIDORVS *Originum L. IX c. 4.* primos senatorum dici illustres, secundos spectabiles, tertios clarissimos. Sed clarissimi titulum, significatione nonnunquam laxiore, spectabiles omnes, immo & illustres complexum fuisse, docet CU JACIUS *ad Cod. de Tut. & Curatoribus personarum illustrium pag. 387.* Sunt his meliora, & certiora, quæ adnotavit THOMAS REINESIUS *in Theſauro inscriptionum parte I. inscriptione 128. pag. 258.* dici senatores; quæ tales, clarissimos, sive illi ob alia munia illustres, sive quicumque alii fuerint, quantum & ita dicantur, qui sint a spectabilibus proximi: inde ipsi consules republicæ etiam occupata dicuntur clarissimi a PLINIO. *L. VII. Ep. ult. nisi dicas, Plinii tempore natum nondum fuisse illustrium cognomen; Inde sæpius clarissimi audiunt,*
qui

qui paulo ante illustres *L. 7. 11. 13. Cod. Theod. de Judæis cælicolis* &c. quæ deduxit omnia latius solidiusque V. A. BAUDISIUS *Dissert. cit. cap. II. §. 5.*

§. II. Hi ejus in aula honores. Sed quæ in Academia munera? Dicitur Justiniano juris magister, doctor, antecessor; in alma Constantinopoleos urbe imperialia jura docere, extendere, profiteri dicitur. Videbo de singulis, sed pauca, quanquam si aliorum serinia expilare animus esset, queam admodum multa. *Lex III. Cod. de Vet. Jur. Enucl. juris Magistrum* appellat. Magister a magistrando, obsoleti usus verbo, uti a ministrando minister, ab arbitrando arbiter, FESTO auctore, derivatur, & cui non id jam dictum est? JCTi cum PAULO suo Lib. LIX. ad edictum, *magistros dicunt quibus præcipua rerum cura incumbit, & qui magis quam ceteri, rebus, quibus præsent, curam & sollicitudinem debent, quin etiam, pergit JCTius, magistratus a magistris cognominantur.* ubi non bene DIONYSIUS GOTHOFREDUS: immo a magistratibus magistris. Inde ab infimis ovium armentique pastoribus, ad supremos officiorum præfectos, qui cuius rei præsent, illos ejus rei magistris dicunt veteres. Imprimis, sunt verba PAULI, quæ sequuntur, *cujuslibet discipline præceptores appellantur a monendo & monstrando magistris. Leg. 57. D. de verborum significatione.* Si quis græca, amat, in illius gratiam appono verba hujus legis græca, ex Ecloga sumta: *Μαγιστροί λεγόνται ἀπο μεταφορῆς ἀρχόντων, ἔτι πλεον τῶν ἀλλῶν προνοεῖν ἔφειλεντες τῶν ἐπιτετραμμένων αὐτῆς πραγμάτων καὶ οἱ διδασκαλοὶ οἵασι δὴ ποτε ἐπιστημῆς.* Unde, qui legum formulas pandunt, legum magistris sunt §. I. *Const. ad Antecessores & Leg. III. §. 9. Cod. de vet. Jur. Enucl.* Debent vero nobis ludibrium & suavem risum, qui ex hac lege junctaque illi constitutione *de Cod. Just. Conf.* argumentantur, non tantum, qui a philosophantium theologorumque ordine ultima laurea sunt redimiti, magistris dici debere, sed ipsos illos, quos JCTorum consensus doctoris

titulo & axiomate dignos fecit, & tales haberi, publice indicavit, posse commode & convenienter legibus dici magistrōs. Quasi vero Justiniano ævo jam invaluerit illa donandi doctoris nomine dignos consuetudo, immo, quod vidimus, qui alios jura docebat, is doctor, qui juvenum studiis præerat, is magister erat. Nec esset credibile inter ipsos illos, qui Jcti & doctores audire volunt, ea de re posse dubitari. Sed dubitari, apparet ex IOHANNIS ab ANANIA lectura in clementinam unicam de magistris, & alio commentario in Institutionibus. En Tibi ipsa boni Nicæsii verba. Ita vero ille ad §. cumque præm. Notandum finaliter, quod etiam Doctores juris possint vocari magistri, ut colligitur ex prima propositione & ex Textus; sed Johannes ab Anania dicit, quod solum artium & Theologie doctores debent dici magistri, sed habetur id expresse quod sic. Quæ si ita forent, esset de quo sibi gratulentur, recepto in illorum numerum Triboniano.

§. III. Præter magistri & doctoris elogia, dicitur etiam sæpe Antecessor, Græcis *Αντιπροσ*. Quo nomine gaudent, qui doctrina antecedunt alios, & quorum præsentium legi vestigia fas est. Neque vero, quod sibi nonnulli persuadent, tantum ita dicuntur, qui legum formulas pandunt publice, sed, qui quacunque disciplina excellunt, eamve alios docent, ita dici, animadvertit bene TURNEBUS *adversar. Lib. VIII. c. 19.* quod & novis argumentis, conductisque in eam rem auctorum testimoniis, tuitus est LUDOVICUS DE LA CERDA in *Terulliani de Virginibus velandis libri Cap. II.* Quibus nihil habeo, quod addam, præter NILI monachi epistolam Aglajo antecessori inscriptam, quem quidem non professum Juris prudentiam, sed philosophiæ dedisse operam apparet ex ipsis litteris *Lib. 1. Ep. 193.* Quod ad nominis originem attinet, mihi, metaphora abs re militari, instructaque acie sumpta, dicti ita videntur. Qui exploratum omnia universo exerci-

tui

tui præmittuntur, & loca fruendis castris idonea investigant, quosque Galli auantcoureurs dicunt, illos antecessores appellant & tactici scriptores & alii. Vide *Sueton. Vitell. c. 17. Hirr. de bello Africano c. 12. Mauritium Strategorum L. I. c. 3. § 9. § 12.* Inde & qui aliqua in doctrina antecedit, præitque reliquos, antecessor dicitur, qui sequuntur, sectatores. Hos enim a discipulis & magistris eo nomine differre tradit *RAEVARIVS Conject. L. II. c. 5.* vide tamen *CERDAM* loco citato. Græci *Ἀντιπνεύρα* dicunt, alii *Ἀντικνεύρα*. *Hesychius; Ἀντιπνεύρα ὁ τρυφῶν μεμαδῆκος.* *Glossæ Juris Thef. Jur. Civ. Tr. III. p. 1713. Ἀντιπνεύρα ἀντιπνεύρα Θεός. Ἀντιπνεύρα, Ἀντιπνεύρα Θεός διαδῆκως.* Facile est ad videndum, vocem ex latina antecessoris effectam, atque a græculis, ut assolet fieri, corruptam esse; qui, ut ex misso *μινσον*, ita ex antecessore *ἀντιπνεύρα* fabricantur; ut, qui a Cenfore illos derivaret, atque, ut *ἀνθυπατος*, proconsules, ita illos procenfores diceret, merito cum *ALCIATO Dispunct. L. III. c. 12. a CHRISTOPHORO COLERO, parergor. c. 22. vapuleret.*

§. IV. Hæc de nomine ejus & honorum titulis, nunc ad locum, quem sua doctrina illustravit, ubi, inquam, jurisprudentiam docuit publice. Imperatoris illum epistolæ Constantinopoli datæ dicunt in hac alma, regia, splendida urbe jura extendere & explicare; ut mirer, qui factum sit, ut *FABROTTUS*, acutus alias & accuratus Theophili commentator, eum Beryti dicat docuisse jura, Dorotheum vero, quem Beryti fuisse professorem *L. 2. §. 9. § L. 3. §. 9. C. de Verb. Jur. Enucl.* ostendit, Constantinopoli hoc fuisse munus ad §. 3. *proxim. paraphr. nota a.* Et hæc de ejus muneribus, honoribus.

C A P. V.

I. *Theophili paraphrasis. paraphrasis quid?* II. *Justiniani auctoritate confecta. Græca lingue eo tempore quæ facta? quis in legibus usus?* III. *Fata libri. Politiani & Viglii in Theophilum merita. Editio prima Viglii, de Viglio plura. editiones aliæ.* IV. *Versiones paraphraseos, Curtii potissimum, ejus nevi.* V. *Editio Neidhardti notata.* VI. *Godofredorum, Fabrotti Doviattii opera.* VII. *Editiones sæculi XVIII.* VIII. *Manuscripti Codices.* IX. *Aliæ ejusdem scripta.*

Venio ad monumenta ingenii, quibus præter labores, co-
 assandis legibus, & ordinando juri latos, effecit, ut ne-
 cum Dorotheo, & collegarum aliis, fere ignoraretur. De-
 dit enim popularium usui, ut legitimæ scientiæ elementa, in
 ipsorum linguam transferret, simul quorum esse opus vide-
 batur notitia, ritus & antiquitates explicaret, atque ita in-
 stituciones paraphrasi græca indueret. Celebrantur quatuor
 libros in aliorum linguam vertendi genera, quæ qui differant,
 nemo, arbitror, melius persecutus est GREGORIO HALO-
 ANDRO in præfatione ad Novellas, ab eo in latinum sermo-
 nem translata, cujus verba, quæ infra apponam, visa sunt
 non indigna. a)

§. II. Videor autem mihi id posse conjecturis assequi,
 Justiniani auctoritate confectam esse græcam hanc ἐκ πλεονος
 versionem.

- a) Traduntur quatuor interpretandi genera: 1) paraphrasis, quæ summa nti-
 tur libertate, omnia admiscens, quæ vel infusissimo commentario dici
 possunt, assumtis etiam exemplis, similitudinibus & integris exposi-
 tionibus. 2) Metaphrasis, quæ non ita late vagatur, ut genus proce-
 dens, nonnihil tamen sibi permittit, tum in omittendis iis, quæ non
 admodum sunt necessaria, aut paucis verbis reddi non possunt, tum in ad-
 dendis &c. 3) Armenia, quæ intra justum modum consistit, & magis
 appendit fideliter sententiam, quam verba superfluis: adnumerat &c.
 4) Κατὰ νόδα, misere verbis alligata, non aurium iudicio orationem
 accommodans, sed quæ ex græcis bonis latina facit non bona.

versionem. Expromam, quae me eo impulerunt, argumenta. Constantinopoli agebat Imperator, medius inter Græcos & Thracas. His græca lingua patria erat, & vulgaris, legum, quæ is vulgabat, volumina, latina, ex latinorum scriptis hausta, & quasi ipsa Roma accersita; cives, ut dixi, græci, latinæ linguæ, si non rudes, & ignari, certe nec adeo periti. Ex horum re erat, græcos esse juris libros, græcas leges: nec difficilis adeo Justinianus, qui suorum se usui magis accommodavit, ac antecessores. Constantinus, qui eo migraverat primus, sermoni latino civium linguas malebat assueheri, quam se græco. Inde græca civitate donabat Romanorum linguam, fingebatque sibi novum inter græcos Latium. Inde urbi ROMÆ nomen. Inde vicis & regionibus urbis, præter græcum, romana etiam nomina. Inde leges editæ Constantinopoli, quibus in ipsa Roma non quæsiuisses magis latinas. Inde ipsi Constantino ejus linguæ in conciliis & alibi usus. Vide EUSEBIUM *in vita Constantini Lib. III. c. XIII. & passim*. Sed defecit conamina successus. Romana lingua in barbarorum ore amisit nitorem, & græca sordes sibi & barbariem ex peregrina contraxit. His incertis natalibus vulgo conceptus est novus & hybridus sermo, quem, utrum græcum dicam, an barbarum, ambigo: græco barbarus esto. Vidit id, & serviit loco temporique Justinianus. Ad Romanæ linguæ majestatem nunquam assurrecturos esse græculos & patriam linguam & indigenam ab aliunde in vecta non superatum iri, fuerat ad conjectandum facile. Accommodavit se propterea suorum ori, & uti bonum principem decet, operam dedit, ut ne leges civibus sint obscuræ, illectæ, & intelligibiles, (sit voci Ambrosianæ venia) quibus vivere deberent. Proinde a Constantino fere primus græcas græcis hominibus dedit leges. His confirmandis affero ipsius verba ex *Novella VII. c. I.* Διοτιερ αυτην και προεθηκαμεν, και ε τη πατριο φωνη των νομων ανευρεσθαιμεν, αλλα ταυτη τη κωνη τε και ελλαδι, *E 3* ωσε οπα-

ὡς ἀπάσι αὐτον εἶναι γνωριμον, δια το προχερον της ἐρμηνειας. *Ideo hanc emisimus & non patrio sermone legem conscripsimus, sed hoc communi & græco, ut omnibus nota sit, propter interpretationis facilitatem.* Propterea utraque lingua ple-rasque leges emisit: *Latina*, & quod patria erat, palatina, præcipua, &, ut intelligerent, qui in Italia Galliisque & aliis occidui solis tractibus, ejus imperio obsequebantur: *Græca*, in græcorum, civiumque circa Constantinopolin gratiam. Non possum id evincere melius, quam ipsius iterum Justiniani verbis: *διὰτι γενομενων ἡμιν ἰσοτυπων διατάξεων περι τε μερε της ἐνστασεως των παιδων, της μεν τη ἑλληνων φωνη γεγραμμενης, δια το τω πληθει καταλληλον. Της δε τη Ρωμαϊων, ἡπερ ἐσικα κριωτατη δια το της πολιτειας χρημα. Ἡδε τη Ρωμαϊων φωνη γεγραμμενη προς Σαλομωντα τον ἐνδοξοτατον των ἐν Αφροις ἱερων πραιτοριων & quæ sequuntur.* *Novella LXVI. c. 1. §. 2.* & propterea non alienum videtur ab Justiniani moribus & institutis græcam paraphraseos confectionem illum imperasse. Quod eo minus dissimile vero viderur, cum illo, & quod paulo antecessit, tempore doctores utriusque linguæ fuerint in academiis constituti, ita tamen ut Constantinopoli græci doctores plures quam latini, & nisi majori, eadem certe cum latinis, dignatione habiti *Leg. 2. & 3. Cod. Theod. de studiis lib. urb. Rom. Leg. 1. & 2. Cod. cod. de Professoribus & Medicis. Leg. 15. & 18. cod. de extraord. mun.* Sed extra græcas regiones linguæ utriusque studia sollicitè quidem distincta, latinis tamen professoribus, quorum erant hic plures, major quam græco, honor. Confirmat Trevirensium academia ea, quæ dixi, *L. II. Cod. Theod. de Medicis & Professoribus*, quæ & addit: *græco, si quis dignus reperiri potest*, qua sollicitudine inter græcos opus non erat. Vide JACOBI GOTHOFREDI notas ad citatas leges, potissimum ad dictam legem II. de Medicis. Quidni ergo & græcis, qui in regia urbe ad jurisprudentiam incumbabant, id datum esse dicamus, ut græca facta fuerint

fuerint prima illa juris principia. Monui supra, Justiniani tem-
 pore fuisse translatos in græcum sermonem alios juris libros,
 & ut sint, qui sequiori ævo malint debere illas pandectarum &
 codicis versiones, tamen suæ ætati reddiderunt, confirma-
 runtque, præter JOSEPHUM MARIAM SUARESIIUM in no-
 titia βασιλικῶν διατάξεων, apud Fabricium *Biblioth. Græc. Vo-*
lum. XII. pag. 478. §. 19. celebris Tاراconensium Episcopus,
 in notis, ad Tractatum de *Propriis Nominibus pandectarum* &
 GUNDLINGIANA Part. II. c. 2. §. 2. MATTHÆUS
 BLASTARES in *historia juris*, quam duodecimo ope-
 ris græci volumini Fabricii diligentia inferuit, transla-
 tas Justinianeæ & ætate & auctoritate leges esse testatur:
 Εξηγηταὶ δὲ καὶ ὑπεργαίς διλογίαι ὁ βασιλεὺς εἰς ταῦτα
 ἐχρησάτε. Στεφάνος δὲ τις εἰς πλάτος τα διγέγρα ἐξηγησάτο. Θαλε-
 λαιος Κενσῶρ (Αντιμενσῶρ melius) τες Κωδικίαι εἰς πλάτος ἐκδεδωκε.
 Θεοδώρος Ἐρμολοιτῆς συντετμημενός, ἐτι δὲ συντομωτέρον Ἀνατολίος.
 Ο δὲ Ἰσίδωρος τῆν ἄνωτερον μεν τῶ Θαλλελαίε, πλάττερον δὲ τῶν λοιπῶν δύο
 Si vero pandectæ & codicis necessaria videbatur græca versio;
 si non poterant carere horum librorum interpretatione & pa-
 raphrasi; an videtur quisquam antiquius fuisse, quam ut da-
 rentur, studiosæ juventutis usui institutiones, quas ut εἰσαγω-
 γας τῶν διγέγραων componere jufferat imperator, & sine quibus,
 ut ipse ait, animo multitudine rerum onerato aut deserto-
 rum fient, aut serius perducentur eo, quo, ducti levi-
 ore via, sine labore pervenire potuissent. Est mihi, præter
 hæc rerum argumenta, & testis, & is quidem non ἀυτοπίτης,
 sed tamen illo ævo, quam nos, propior, laudatus BLASTA-
 RES pag. 370. Ex his omnibus si confecero, illi paraphrasi
 conficiendæ auctorem fuisse Justinianum, nil temere suspi-
 catus, & tetigisse rem, videbor.

§ III. Sed horum quicquid sit, quod commune fuit, libro-
 rum omnium ea tempestate fatum, & sepulta diu fuit & ipsis
 etiam JCtis ignorata hæc τῶν ἑστίωνων paraphrasis. Nec ipsi
 forte

forte Haloandro nota, qui cum loco, quem excitavi, varia versionum genera recenseat, aliosque ejusmodi labore functos adleget, quidni addidisset hanc omnium luculentissimam paraphrasin, nisi quod non innotuerit. Nec unquam illius auctoritate ad emendanda institutionum loca utitur, quod facturus fuisset, si vidisset. Primus J. Cris. extare græcas quasdam institutiones, significavit ANGELUS POLITIANUS, qui præter mirificam utriusque linguæ peritiam, b) & multa, in rem criticam atque bonos auctores, merita, jurisprudentiam exercuit quoque, & juvit multum. Vocat ipse jus civile suum, *Lib. XI. Ep. 13.* felici stylo confodit aliena in jure pluscula, ægra & mendosa sanitati suæ & decori restituit in *miscellaneis passim*, quæ sunt in pandectis græca, ea latina facere aliquando tentavit *libro V. Ep. ult.* in jus ipsum meditatatus commentarios *libro X. Ep. 4.* & vel ex eo celebris apud nostros, quod pandectas Hetruscos viderit, consuluerit, contulerit ex jure consultis primus *lib. X. Ep. 4. Misc. c. 41.* BEMBI *Ep. Lib. X. Ep. 38. & c.* Vide potissimum Ampl. HENRICI BRECKMANNI *Historiam pandectarum Lib. IV. c. 1. p. 306. seqq.* Is ergo POLITIANUS, ut revertar aliquando eo, unde primum digressus sum, vel hoc sibi beneficio obligavit J. Cris., quod extare hanc Theophili operam primus indicaverit *Miscellaneorum c. 84* in Gruteri face artium tomo I. p. 102. *Institutiones hæc quæ vocantur in jure Civili, Justiniani principis nomine editæ, sed a Triboniano tamen doctisque aliis viris compositæ, etiam græce scriptæ sub eodem prorsus intellectu reperuntur. Nisi quia ritus quidam consuetudinesque Romanorum veteres uberius aliquando, & laxius in græco ipso, quam in latino codice, referuntur, ut peregrinis hominibus, atque a Romanorum more consuetudineque alienis, res tota penitus innotesceret.* Excitavit eo Jureconsultorum studium Politianus

ut certa-

b) JULIUS CÆSAR SCALIGER in *Hesperit. p. 802:* Græcis, quæ puerum se conscripisse, dicit Politianus, minus prudenter etatem apposuit, tam enim bona sunt, ut ne virum quidem latina æque bene scripisse putem.

ut certatim illi Alpes transvolarent, illum thesaurum suis sibi oculis usurpandum expeterent, & si fieri posset, secum asportarent. Eaimvero sefellit spes & opera plerosque omnes, eosque inter Conradum Heresbachium, JCtum, quem adisse ea de causa Italiam, & notis, quas in Institutiones composuerat, tamdiu incubasse, donec in partes vocare græcum exemplar potuisset, sed fuisse frustra, memorat VIGLIUS loco, quem sæpius citavi. Et huic ipsi VIGLIO c) servatum

F

erat

- c) Liceat hic summa vitæ capita illius attingere, cui primam lucem Theophilus debet. Is VIGLIUS e gente illustri AB AITA, a villa, quam hereditatis jure tenuit, ZUICHEMUS: natus est Barhusii, ignobili gentis Aitanæ in Frisia Prædio, anno MDVIII. Lovanii duce post alios RUTGERO RESCIO, & dein Patavii, juri literisque dedit operam; hic, cum adesset discipulus, inter Doctores allectus, & publice Institutiones interpretari jussus, singulis diebus fecit illud ter, *semel cum apparatu, dein textum cum glossa mox solum textum pro incipientibus*, sunt verba SUFFRIDI PETRI in ejus vita, docuit post jura Ingolstadii, deinde Cameræ, quæ tum Spire erat, Assessor, a Romanorum Rege codicillis Consiliarii honoratus, supremi Belgicæ status & sanctioris concilii præses, aurei velleris ordinis Cancellarius, & extremum cathedralis Ecclesiæ Gandaviensis præpositus primarius mitratus fuit. Præter hæc munera, aliò tempore, ut præses judicii Cypri vicarius, rogatus est a Venetis, aliò, ut Cesaris filio Philippo esset a formandis studiis, aliò, ut Francofurti jura doceret, etiam Vicecancellarius ut esset imperii: sed tulere omnes repulsam. Vitam finiit fere septuagenarius MDLXXVII. Reliquit ingenii sui monumenta, præter Theophili editionem, in titulos Institutionum decem, quibus testamentorum absolvitur materia, commentarium unum in Frobeniana MDXLII. excusum, & in titulum Pandectarum de rebus relictis alterum. Scripserat & quedam in primam, & secundam pandectarum partem, sed edi noluit, & morti proximus, unquam fieri vetavit. Quæ ad ejus vitam, munia, librosque spectant, persecutus est pluribus SUFFRIDUS PETRI in scriptorum Frisia Centuria XII. cap. 10. vide quoque les *Tombeaux des hommes illustres, qui ont paru au conseil privé de pays-bas pag. 19* Ex quibus sumtum adjiciam in Viglium epitaphium:

Qui curas regum & regnorum pondera obivit,
Pervigil hoc dormit Viglius in tumulo,
Parce pios, Lector, manes turbare, quietem
Hæc post tot vigiles postulat umbra dies,
At vigilis Vigli exemplo, vigil esse memento,
Nil etenim vita est, sit nisi vita vigil.

erat, ut & videret, & promeret primum istam paraphrasin. Nimirum obtinuerat a Cæsare, ut commendaretur Veneto duci, quo esset facilior libros, quos BESSARION reliquerat, inspiciendi copia. Ex his ergo, beneficio viri summi, patris purpurati, PETRI BEMBI, eo nomine multis & meritis laudibus a Viglio elati, impetravit expectatam tandem, tamque multorum votis expetitam paraphrasin. Et superavit spem vota que successus. Nam præter hoc Bessarionis ex bibliotheca D. Marci, nactus est aliud a viro, cujus humanitatem doctrinamque extollit mirifice, JOANNE BAPTISTA EGNATIO, cui erat de meliori nota commendatus. Bina exempla describi is fecit, diligenterque secum contulit, & foliis singulis bis complicitis excudi fecit apud Froben: MDXXXVIII. Qui nobis annus, & juri universo faustus & salutaris extitit, quippe qui opus, quo, qui legibus operam dant, carere non possunt, dedit Basileæ semel, & iterum Parisiis, apud Wechelium plagis octuplicatis. Adjecit editionibus his suis Viglius epistolam equidem prolixior paulo, sed omnino egregiam, nec, quæ sæpius Theophilo annexa fuerit, indignam, qua id operis, gratam mentem testificaturus, Carolo V. Cæsari inscripsit, simul virtutes recenset, historiam texit. Vide GOTHOFREDI Manuale Juridicum pag. 173. Hæc erant primæ Theophili editiones *d*) uno anno: secuta has est alia Lovanii anno MDCXXXVI. (Nam tunc major Theophili æstimatio erat, major amor, quam nunc, ubi binæ in integro seculo prodeunt) eaque ad VIGLII ZUICHEMI exemplar, adjuncta etiam ejusdem præfatione: nisi quod RUTGERUS RESCIUS *e*) Typographus Clarissimus, antea

Lova-

d) Equidem celeberrimus FABRICIUS Bibliothecæ Latine. *LIV. c. 10. Vol. III. p. 811.* Parisiensem primam facit, sed præcessisse illam Basiliensem, dubium non est. Videtur ita ipsi Fabricio *L. IV. c. 10. Biblioth. Latine Vol. I. p. 835. & Biblioth. græca Vol. XII. L. VI. c. 6. p. 354.*

e) LIPPENIUS *Bibliotheca Jurid: voce: institutiones græcæ,* allegat quasi duas diversas MDXXXVI. prodeuntes Rescii, & Viglii, qua in re lapsi sunt, qui illi libro manus admoverunt.

Lovanii VIGLII Præceptor, ex cuius officina prodiit, & PETRUS NANNUS Latinarum litterarum apud Lovaniensēs Professor, quorundam patrum versione, Miscellaneorum sylloge, aliisque celebris, juris etiam non imperitus, quædam sustulerint, quædam emendaverint, nullis adjuti codicibus, freti sola conjiciendi dexteritate, re, ut fatentur ipsi, satis lubrica & multorum criminationibus obnoxia. His tamen erat propositum potissimum, quædam eorum, quæ græcæ linguæ puritati adversari videbantur, corrigere, tum & si quid historiæ aut juri contrarium apparebat, sua auctoritate, librorum antiquorum ope nulla ejicere, emendare; Nec dissimulandum, sapiuscule rem acu tetigisse, & quam illorum ingenio debemus, primam lectionem fuisse repertis postea codicibus confirmatam, ita jam Rescius sua sponte sustulerat τὸ Οὐ in §. duorum, *Infl. de nuptiis*, approbavitque id Nanno, postea codicibus regis Fabrotti firmatus. Nec tamen eorum omnia omnium calculum meruere. PETRI NANNI æque ac Præceptoris quondam sui RUTGERI RESCII, & hujus, suppresso quidem nomine, sed ita evidenter, ut non potuerit non agnosci, collatos huic rei labores reprehendit sapius, & notat paulo etiam acerbius, JACOBUS CURTIUS, cui, quod debuerat, & suo & præceptoris nomine rependit NANNUS, in apologia super annotatiunculis in Theophilum adversus quendam f) Jacobum Curtium, Miscellaneis ejusdem in primam Lampadis Gruterianæ partem insertis, subjunctam, pag. 1378. In opella ipsa latine & bene scripta satis tuitum esse pleraque sua, ex singulis, si qua

F 2

f) Non desunt frequentes sales & sarcasmi in mutuis his scriptis, imprimis id pungit Nannum & admodum male habet, quod Curtius illum, ut inglorium & incelebrem hominem adduxerit: Nannus quidam, ut audio, sic legit: ut euidam Nanno placuit. Nec is meliori modo retorquere injuriam posse sibi videbatur, quam si ipsum quoque quendam Curtium appellaret. Inde est hæc denominandi ratio.

in vindiciis, quas paraphrastæ paramus, excutienda erunt, ostendent loca. Et hæc de græcis earundem exemplaribus.

§. IV. Nondum erat cum Lovanienfis prodiret, qui, quæ is ex latinis græca fecerat, nunc fecisset iterum latina, quod tamen esse opus videbatur, cum, ut ad eundem aditus esset illis, qui puerilem animis imbiberant hæresin, ad edictum prætoris græca nihil pertinere; tum ut pateret luculentius, quantum latinis Institutionibus præstaret paraphrasis, etiam latine reddita. Et inventi sunt, qui se illi labori daturus promitterent. Quos inrer primas tenet laudatus a PETRONIANO in *Apol. cit. pag. 1378. apud Gruter.* FRANCISCUS CRANEVELDUS, fere *μωυγε* eos ad græcæ linguæ studium admiffus, quorundam tamen græcorum librorum in romanam linguam versionibus celebris. Is paraphrasin hanc latinitate donare ceceperat, sed cum cunctantius edidisset sua, præventus est a JACOBO CURTIO Brugenfi, *g*) qui primus latinum edidit hunc Theophili libellum. V. ipsius CURTII *επιμαςωυ* L. II. c. 49. Qui, quod omnium est, qui primi in aliorum sermonem transferunt libros, fatum, omnia affecutus non est, quanquam nec adeo infeliciter transtulerit, ut laude eximia orbandus, aut versio ipsa omnino sit rejicienda. Ipse, qui invehitur alias in Curtium satis acerbe, laudatus aliquoties Nannus, quod in ea nominatim taxaret, non reperit, utut laudare fere detrectet: Inde *εψι*, ait, *cum meo vulnere prodiit græcarum Theophili Institutionum versio, gaudeo tamen Audioforum nomine, eum librum latinum esse factum; Huic*
Curtio

g) JACOBUS CURTIUS, nec iis ignotus est, qui vel præcipuos & paucos Jctos noverint. Is præter hanc versionem & alia, scripsit quoque libros *επιμαςωυ*, id est *conjecturalium*, quo modo leges, quæ videntur controversæ, omnino emendandæ vel explicandæ videantur, illosque dixit *conjecturalium*, ut suos Revardus conjectancorum libros, quoniam conjecturis hic omnia nitantur. Unde soloecismus egregius est, quam TALSAND in vitis Jctorum pag. 155. commisit: *On a aussi de sa façon un traité: de conjecturis.*

*Curtio qualescunque gratiæ agenda sunt, quod maturavit opus. Si felix hac in versione fuerit visus, ad æmulationem gloriæ accendere debet, eos, qui illi neque ingenio neque eruditione cedunt; sin autem infelix, ab ipsis corrigendum est, quod apud hunc infelicium natum erat. Alius alio significantius, fidelius, elegantius reddit, & cum omnes eodem ictus destinent, fieri non potest, quin aliqui saltem scopum attingant. Vix quinque annos exierat Theophilus in orbem, cum is Curtius eundem ediderat primus latinum Pictavii anno MDXXXIX, adjunctis quibusdam notis, sed brevioribus, quibus cum aliquotiens impeterat Nannum, illi enata est ipsa, de qua jam egimus apologia, cui an aliquid reddiderit Jacobus, novi cum ignarissimis. Ceterum vendicat laudem is sibi soli, quod transulerit hoc opus: nam quicumque post eum Theophilum latinum exhibent, Curtii nobis versionem apponunt, sed ab aliis aliter emendatam: Quid præstiterint singuli, videbimus ipsis editiones porro enarraturi. Dabo unum, qui in versione Curtiana te offenderit facile, nævum a MARANO, quod sciam, primo observatum in *Paratitlis ad Pandect. T. de rebus Cred. p. 287.* Theophilus §. 15. I. de action: dixerat, quid sit *condicere* & cur, quod ante *denunciare* significaverat, nunc sit fere *ageres*; id quo doceret, commonstraretque evidentius, addit: *παλαι γὰρ ὁ ἔχων δικήν προς τινά ποιησὶ γένη αὐτοῦ, ὅτι ἔλθῃ τῆ καὶ τῆ ἡμέρῃ, ὡς δικασόμενος μετ' ἐμῆ:* reddidit interpres: *Nam qui olim cum aliquo litem habebat, denunciabat ei, ut hoc aut illo die ad iudicium accipiendum adesset, aut litem prosequendam. Manifesta est, quam assuit præter Theophili mentem, lacinia, toleranda interim, nisi aliena & adversa vero esset. Denunciatio ad prosequendam litem huc non pertinet, nec dicta est condicatio. Unde & deletis ultimis verbis exhibent hæc omnia integriora nonnullæ, quæ secutæ sunt, editiones. Pergo nunc in historia paraphraseos.**

§. V. Et recensenda est minori facie, quam duodecimam vocant, Ulmæ excusa MDXLIV. curante PETRO JODOCO NEIDHARD, admodum juvene, & tunc ab academiis reduce. Quæ editio recensetur a plerisque, qui operis Theophili texunt historiam; an tamen eorum cuiquam sit visa, nescio, nec tamen fuisse, suspicor, cum eorum nemini dederit pœnas, quisquis etiam fuerit, sublitris editor Neidhardus. Is Theophilum ut exhibeat, tantum abest, ut potius exanime & exsanguè cadaver. Nam quæ Theophilus præter ea, quæ sunt in Institutionibus, habet, ut gemmas & margaritas ex aureo monili, sustulit, eoque pretio multum detraxit. Usque adeo, ut laudes hoc nomine debeantur Neidhardo, adhuc, quo sibi placet egregie elogio, juveni, nullæ, immo ut & a juniore & eo, qui vix aere lavetur, puero, melior experiri potuisset. Nec enim Theophilum in hoc Theophilo repereris facile, aut agnoveris unquam. Daremus tamen hujus facinoris veniam, nisi novi criminis postularetur. In ipsum id Theophili cadaver injurius, passim id mulcavit truncavitque membris. Exhibitaque sapius prima, quæ antecedit sententiæ parte, eam quæ consequitur, secure omisit, sensus omnis ignarus & Prisciani Orbiliique censura dignior, quam, qui ob hanc editionem per ora virum volitet barbatulus homo. Oberunt se mihi alia & quæ majori sunt laudi honorique editoribus, quam hæc spuria & manca. Annus, supra mille & quingentos, quadragessimus quintus Curtii versionem dedit, non tamen primum quod videtur autumasse GUNDLINGIUS l. c. §. 9. cum Pictaviensis antecesserit anno MDXXXIX. excusa, quam Clarissimus Fabricius & Lippenius alique laudant, & a se visam producit DOUJATIUS ad §. 3. *Inst. Theoph. de nuptiis*. Prodiit & tertium MDLVIII. b) additis in fine quibusdam Hottomanni & Jacobi Curtii annotatiunculis. **Quam**
DOU-

b) Fabricius MDLVII. quæ, an forte eadem?

DOUJATIO primam fuisse habitam, indeque ipsum falsum, auctor est GYNDLINGIVS *L. II. observ. c. II. §. 4. p. 120.* sed in Praefatione Theophili, Parisiis a Douiatio editi, ejus rei nihil extat. Et scivit is omnino, & vidit quoque illam Pictaviensem Latinarum Theophili primam. *v. ipsius notas ad §. 3. de nuptiis p. 74. not. 8.* Post has alia sequuta est accurante L. Mirzo Lugduni MDLXXX excusa in duodecimo, &, quod Struvius refert in Bibliotheca Juris C. IV. p. 55. LXXXI, forma quarta.

§. VI. Attulerunt vero eidem operi manus præter hos, alii inter Jure consultos celeberrimi, quorum cura & studio prodierunt aliquoties. DIONYSIUS GOTHOFREDUS primum anno MDLXXXVII. additis, ut ille solet, paratilis suis, & appositis simul ipsis institutionum verbis, vulgavit, quæ editio nonagesimo octavo ejusdem sæculi anno, & eo mortuo, procurante JAC. GOTHOFREDO, filio, anno sequentis sæculi vigesimo, recusa est. Forte &, quod FABRICIUS *Bibl. Græc. Vol. XII. p. 354.* suspicatur, debetur eidem GOTHOFREDO alia DCX duodecima forma, cum versione Curtii & notulis Hottomanni excusa. Præter Gododofredos meritis est bene de Theophilo nostro CAROLUS ANNIBAL FABROTUS, Jctus, & Aquæsextiensium Decanus, Vir græca litteratura æque ac singulari juris peritia illustris, & ob hæc summis Galliæ patribus familiaris. Is hanc paraphrasin tribus, quos Bibliotheca regia servarat, codicibus aliisque, quos ex PETRI NANCELII JACOBI MENTELLI humanitate acceperat, collatam, versionem Curtii multis locis correctam, & notas in ipsum Theophilum eruditas, quibus plerisque ab injuriis interpretum eundem vindicat, publici juris fecit primum MDCXXXVIII Parisiis. i) repetitis dein curis prodire iterum

§) EVERARDUS OTTO in *diff. de nuptiis Consobrinorum p. 125.* allegat editionem Jacobi Curtii MDCXXXIX Pictavii vulgatam, quam ego non vidi, nec a quoquam alio allegatam novi, Inde Typographi forte

rum jussit anno MDCLVII. quo tempore notarum alias omisit, alias emendavit, addidit etiam novas, omiffa, quæ priori editioni accefferat, Viglii ad Cæsarem epistola. Exhibet præter suas, etiam veteris cujusdam in Theophilum scholiastæ notas, codici Bibliothecæ regiæ Parisiensi adscriptas. Ipsæ FABROTTI notæ omnibus aliorum in paraphrasin commentationibus præstant multum, & eruditionem auctoris affatim loquuntur. Tetigit tamen, ut fas erat, tantum ea, quæ sunt in paraphrasi Theophili præter institutiones, aut ab latinis verbis diversa. Reliqua, quibus ipsis institutionibus potuisset lux accendi, servavit commentariis, quibus institutiones illustrare animus erat, ad quæ sæpius provocat. Quæ si vidissent lucem, non parum illis jutam fuisse jurisprudentiam nostram, non vanum augurium est. vide MENAGII amœnitates juris p. 141 Hæc de FABROTTO. ad JOHANNEM DOUJATIUM venio, Parisiensem Antecessorem, qui MDCLXXXI. Theophili paraphrasin sed latinam edidit, ac, quæ sunt ipsius verba, *interpretationem ubi opus videbatur, correxit, opus ipsum tum aliorum selectis, tum suis notis illustravit, errores indicavit, paraphrasin distinxit a versione.* Præterea adjecit etiam epistolas, quas clarissimi Theophili editores ipsi præfixerant, & quibus Carolo V. VIGLIUS Jacobo Hallwino Equiti, CURTIUS, Seguierio FABROTVUS, opus dedicarunt, ipse inscripsit Michaeli Tellierio, Franciæ Cancellario. Addidit dissertationem singularem in §. *æque inst. de actionibus, ex qua ipsi Theophilo lux mutua.*

§. VII. Has tulere nobis duo sæcula editiones. Non adeo ferax nostrum hoc, quod vix bis dedit latinam & ne semel quidem græcam paraphrasin. Lugduni in Batavis MDCCXV. von der Linden Bibliopola non incelebris institutionum verbis subjunxit paraphraseos versionem, quam frons

incuria, annus is dictus est, quum sit liber centum annos antiquior Pictaviû 1539. excusus, quem supra vidimus.

frons libri Fabrotti vocat, sed verius Curtii est, Fabrotti opera emendata. Addidit is, qui curam libri habuit (quis ipse sit, non indicavit) notas, sed admodum paucas, quibus emendatae nonnunquam versionis ratio redditur. Non vero sunt, opinor, quae illam editionem praeter aliis commendent, praeter typorum elegantiam. Nam & graeca omissa sunt, & doctissimorum interpretum scholia, nec quidquam additum, quod pretium libro faciat. Vidit & superior germania paraphrasin, sed latinam quoque. Subjunxit enim eandem versionem institutionibus a semet non ita pridem editis, Vir illustris, J. H. BOEHMERUS. Has ego, si a paucis recefferis, oculis usurpavi plerasque omnes Theophili editiones: si quae sunt aliae, illae eo facilius oculos effugere meos potuerunt, cum & latuissent Viros doctos J. A. FABRICIUM & NIC. HIERON. GUNDLINGIUM, quorum ille in *Bibliotheca Latinae Vol. I. pag. 835. & Vol. III. p. 811. & Biblioth. Graecae Vol. XII. p. 353.* hic, in *Gundlingianis, L. II. c. 2. p. 119.* post JACOBUM GODFREDUM in *manuali Juris p. 72.* editionum istarum dedere indicem. Sed cum pleraeque, & potissimum antiquiores, & illae quidem meliores editiones hodie non cuiusvis obviam sint, forsitan juri nostro & legitime scientiae non adeo consuluerit male, si quis paraphrasin, atque Nannii, Cujacii, Hottomanni, Godofredi, Fabrotti, Doujatii aliorumque in eandem notas, tum & si quae habet, ab aliis nondum adversa, sua daret publico usui. Sed de hac re alio tempore.

§. VIII. Binis verbis dicam de codicibus hujus operis manu exaratis, quos in illustrium virorum & eruditorum bibliothecis asservari constat. Dixi jam ex BESSARIONIS suppellectile in D. Marci bibliothecam migrasse vetus, & quod primum innotuit, illius exemplar, & inde esse VIGLIO mutuo datum. Dixi & fuisse aliud J. B. EGNATIO, etiam

G

Viglio

Viglio usurpatum. Esse vero utrumque, ab eo, quod habuisse videtur POLITIANVS, diversum, adnotavit ipse VIGLIUS in *præfatione ante Theophilum*. Servatur quoque inter Vaticanas divitias vetus ejusdem liber, cujus SVARESIVS in notia Basilicorum & MONTFAUCONIVS in *Diario Italico* fecere mentionem, & ex hoc etiam GVNDLINGIVS *cit. loc. §. ult.* Sed cis Alpes nec desunt ejusmodi bona. Regia bibliotheca, quæ asservatur Parisiis, & cui plura soli debet jurisprudentia, quam aliis universis, dedit tria volumina Fabrotto, beneficio Rigaltii & Puteanorum. Uni eorum accesserant Scholia antiqua, & tunc temporis nondum edita, quæ editionibus FABROTTVS adjunxit suis. Vide præter istius præfationem, DV FRESNE *catalogum librorum bibliothecæ regie nondum editorum*, quam subdidit *Glossario græco*, voce *Theophilus*. Fuit quoque PETRO NANCELIO codex. Communicavit is cum Fabrotto exemplar, cui quædam de suo, alia ope Codicis adscripserat, sed qui non multum diffedit a regiis libris. v. Fabrotti epistolam Theophilo præfixam. Hæc sunt illa, quæ nobis Gallia & Italia suffecerunt exemplaria. An apud nostros alicubi latitet, blattarum tinearumque morsus experta charta, quæ Theophilum exhibeat, adhuc non constat. Et hætenus exposui ipsa paraphraseos fata.

§. IX. Venit nunc in disquisitionem, an sint alia, quæ Theophilus reliquerit, eruditionis suæ & ingenii specimina. Nemini ejus rei quicquam suboluit, si recesseris a Fabrotto, cujus verba apponam: *Videtur Theophilus commentarium de judiciis edidisse, cujus meminit §. 20. de actionibus & §. 2. de officio judicis & alterum de publicis judiciis, cujus mentio in §. 1. de publicis judiciis. Nec enim probabilis videri potest eorum sententia, qui putant, Theophilum in dicto §. 20. intelligere titulum institutionum, de officio judicis, cum in ipso illo titulo, §. 2. citet eundem librum. Præterea scholiastes auctoris nostri ad tit. de officio.*

officio. Test. meminit alterius commentarii his verbis: καὶ ἀν-
τος γὰρ ὁ Θεοφίλος ἐν τῷ ἰδίῳ ἰνδίκι τῶν πρώτων κ.τ.λ. Est autem in-
dex ἐξηγητικῆς, ἰστορικῆς, interpretatio, commentarium, ut exponi-
tur in glossis Basilicorum &c.

C A P. VI.

I. Paraphrasis an extet integra? Institutiones emendatae. Inscriptio
proamii. II. Græca est paraphrasis, immixtis quibusdam la-
tinis. Græca linguæ quid sit cum Jctis? III. Theophilus a
multis rejectus. Merilli & Fabrotti æmulatio. Gotthofredi
laus. IV. Qui Theophilum magni fecerint? V. Causæ, ob
quas negligitur. VI. Verum libri pretium, usus, dotes, au-
thoritas. VII. Nevi & vitia. VIII. Nostrum institutum.

Egi de Theophilo hæcenus. Enarravi libri fata. Nunc
ostendam, quo ipsum opus loco aut numero habendum
sit, & quo vulgo habeatur. Ipsa paraphrasis an extet integrâ,
ante omnia videndum est. Non esse, patet ex primi libri
primo titulo, qui de Justitia & jure inscribitur, qui deest, vi-
deturque inde id opus esse *ἀνεφελον*. Qui id factum sit, ut
integrali omnino proœmio, a) primus is titulus desit, causam
G 2 ego

a) Forte desunt quædam & proœmio. Omisit formulam solennem, que in
principio ejusdem alias comparet. Omisit & inscriptionem, titulo-
rumque Imperatoriorum superbiorum paullo laciniam. Sed nec id
verti vitio potest Theophilo, nec firmat hoc silentium eorum conse-
quentiam, qui abfuisse hæc a latino codice antiquitus & esse post hæc ad-
suta omnia, autumant, vide POL. LEYSERI diss. de bis qua imperatoris
supponuntur in proœm. insit. §. 3. Nec enim is potuit aliter. Impe-
ratoris præfatio est *Αὐτοῦ τῆς ἡ βιβλίου τοῦ ἐπιγράμματος*. Is de se loquitur
prima persona utitur. Nos mandavimus, perfecimus, accommoda-
mus; nos adhortamur. Sed græcus, quanquam eadem fere verba
omnia, non tamen imperatoriam epistolam, sed Justinianæ legisla-
tionis historiam exhibet, & scribendi genere, quod rhetorum scholæ
relativum vocant, usus, imperatorem fecisse, legisse, illum con-
firmare,

ego exputare non possum: nec liquet, utrum scribarum culpa, an ipsius auctoris consilio omissus sit. Videtur tamen jam diu defuisse, & aut ab ipso Theophilo, aut certe ab antiquissimis librariis esse omissum inde conjicio, quod eorum, qui nobis innotuerunt, codicum exhibeat omnino nullus. VIGLIUS in praefatione: *Illud lectorem latere nolo, primum titulum, qui inscribitur, de justitia & jure, in utroque nostro exemplari fuisse omissum, (consilione ipsius Theophili an librariorum incurria, non satis scio,) forte aliquis aliquando & illum restituet plenius nactus exemplar, &c.* Sed nec fuere pleniores Parisiis codices, de quibus Aquasextiensis Jure Consultus ad Tit. de justitia & jure nota a. *Hic titulus deest in regijs codicibus, uti in Viglianis.* Resarcivit jacturam bona avi, qui tam multis nominibus bene meritus est de Theophilo, VIGLIUS, ac restituit, Basilicorum opera jutus, eundem & tam feliciter expressit Theophilum, ut Vigliana supplementa servaverint, inseruerintque in illam lacunam, quasi ab ipso profecta, quotquot post eundem paraphrasin prodire jufferunt. Patet inde, quam frustra taxarent quicumque in hoc titulo, quibus volupe est reprehendere crebro Theophilum, cum Viglium notarent, non Theophilum, ejus carpendi causa surrexerant. Quanquam & illum arbitror adeo bene referre Theophilum, ut nec ipsum aliter scripturum fuisse probabile sit, nec melius rectiusque dicere potuisset. Et praeter hanc lacunam, esse paraphrasin, quae hodie superest, ab illa, quam fecit Theophilus, aliquantum diversam & a librariis passim nunc mulcatis tam membris, nunc insertis peregrinis extensam, evincunt tum alia, tum Basilicorum scholia, quae Lib. XXVIII. Tit. V.

firmare, & per praesentem epistolam adhortari scribit. Et illa quidem epistola his poterat legitimis verbis muniri, non aequae, qualis haec est, privati hominis praefatio. Neque enim, si ita dicere licet, Justinianus hic loquitur, sed de Justiniano Theophilus. Quo ergo jure comparerent in fronte ipsius Justiniani tituli?

V. Vol. IV. p. 280: *In quarto autem titulo institutionum dicit Theophilus, illustres esse protospatharios, & qui supra eos sunt juxta constitutionem Zenonis.* Sed hodie ejusmodi extat in hac opella nihil. Unde conjicit Vir celebris, EVERARDUS OTTO ad §. 4. *proem. Inst. p. 17.* Theophilum neque integrum neque totum sed misere a semidoctis, qui eum postea interpretati sunt, deturpatum, aliis adjectis, aliis omiſſis ad nos pervenisse. Neque tamen vellem, credat quisquam, deesse inter illa, quæ *gradus cognationum & libertorum successiones* exponunt, capita, aliud *de servili cognatione*, quod pleræque hoc ipso loco institutionum latinarum editiones habent. Non enim ibi quicquam deest, sed coaluit cum sexto titulo is, qui est *de servili cognatione*, & injuria ab eodem divellitur. MURETUS ad h. T. *Non est titulus per se, neque debet separari.* Confirmatur illud cum CHARONDÆ & CONTII libris manu exaratis, tum, modo hujus libri titulos allegandi veteribus usurpato. Ipse noster allegat §. II. *de Exceptionibus caput de litterarum obligatione*, & vocat vigesimum primum, quod, si divelleremus hæc duo, esset, post viginti secundum. Nec potuisset illum, qui emendi vendendi pactiorem exponit, titulum dici ab HARMENOPULO *περοχηρε* L. III. Tit. III. p. m. 174. vigesimum & tertium, nisi si hæc duo recte sibi jungantur. Vide præter Muretum ad h. T. & Viglii præfationem, laudatissimi OTTONIS notas, hoc Titulo.

§. II. Constat vero, dixique sapius, esse hanc paraphrasin græcam; Aperui capite, quod proxime antecessit, causas, ob quas hoc sermone exarari oportuerit. Tu vero, si atticis illis deliciis innutritus, & ingenuæ græcitatæ fontibus adfvetus sis, nausesque omnia, nisi, si quæ Isocratem & Xenophontem sapiant; cave, tuo palato hic dapes augurare. Infectus est hujus sermo sordibus plurimis & alienis dicendi modis. Ita

enimegit cum mortalibus fors & temporum injuria, ut ex primæ ætatis, probæque latinæ JCorum libris frustra reliquerit admodum pauca, quæ amissorum veræ latinæ librorum desiderium, nescio utrum leniant magis, an excitent. Sed quæ purum & sincerum græcæ linguæ usum exhibeant, invenies, arbitror, ex tot græcis juris voluminibus omnino nulla. In his Jure Consultorum libris semibarbara sunt pleraque & ita deturpata, ut fere non agnoscas esse græca. Et obvia in ista paraphrasi est hæc græco-barbara loquendi ratio. Crebræ inibi voces ex Latine petita, & modo in græcorum morem flexæ, modo ne quidem civitate donatæ. Crebra dicendi genera, ad latinum potius sermonem, quam græcum regulas exigenda. Nec tamen hæc omnia tanta sunt, ut excutere cuiquam manu paraphrasin debeant. Sæculi istud vitium est, non auctoris. Neque ego, ut atticæ sermonis lepores & deliciae inde cognoscantur, frequentis lectionis auctor sum: Res ipsas laudo, & commendo vehementer illis, qui juris-prudentiæ Romanæ amore percelluntur. Et insunt etiam libris græcis purioribus latinæ voces, quas suo sermone efferre non possunt græculi, & dicendi genera, quæ Latine redderent. De novi Testamenti tabulis dubium non est, de quibus vide clariss. ΚΑΡΡΗ *dissert. de Latinismis novi testamenti falso & merito suspectis*. Ut nec Jureconsultis adeo vertendum vitio sit, si malint latinæ voces in græcis libris retinere, quam in eorum locum græcas, quibus res æque feliciter exprimi non potest, submittere. Non quisquam latinorum vocari se in jus patitur, si hypotheca, syndico, chirembolō, emphyteusi, chirographo, chomate, eremodicio, sironia, aliis utatur, e græcia accersitis, quorum tamen sunt penes latinos nomina. Quis græcos objurget, quod κεραιρα, εξισοτιωνά, πατρονα, λιγατον, εσκαπιτευσδα, κονδικτιονα, καμφοσσοριον άγωγην dicunt, quæ quibus reddant, sui sermonis

voces

voces non habent. Videl. i. §. i. de excusationibus & ANTON. AUGUSTINVM ad *Modestini*. p. 370. Sunt & alii, quibus displicet paraphrasis ideo quod sit græca: Illis scilicet, quibus græca non leguntur. Hi sunt, quibus transferri in latinam linguam debuit, & quorum mentes occupavit & infedit alte superstitio, græcis litteris esse cum legitima scientia commercium nullum. Sed superavimus sæculi barbariem, quæ bonum juristam non debere esse bonum græcistam, putaverat. Hodie aut exolevit illa opinio, aut pudet ejus defensores, palam profiteri, quid de græcæ litteraturæ cum jurisprudentia connubio felici sentiant. b)

§. III.

b) Ne tibi videar cum larvis pugnare aut ferire auras, *Quid ed. quærat* lector, qui illud a quoquam sanioris ingenii majorisque doctrinæ statutum fuisse ut credas, adduci te ægre pateris; nominabo Jure consultos subfelli non infimi, qui a græcis litteris alieni earum usum strenue pernegarunt. Ne expectes tamen Glossatores, homines sesquibarbaros, quorum solennis formula: *Græca sunt*, cui non hodie ridetur? Recensebo longe majoris eruditionis & famæ homines, nec tamen eos inter AUGUSTINUM, quem græcæ linguæ imperitum dici ab MENAGIO, ægre fero. Is Modestini græca, quæ sunt in pandectis, vertit & enarravit libro singulari: Sæpius tam in illo libro, quam in aliis prodit insignem earundem litterarum cognitionem, eandemque & aliis sæpe inculcat: Vide Emendat. & opinionum L. II. c. 1. p. 107. it. p. 95. 195. 208. 291. & in libro singulari ad Modestinum p. 354. 370. seqq. Sed referes in horum numerum, me non intercedente, Augustini popularum FRANCISCUM AMAYAM, qui in præfatione ad libros posteriores Codicis, fatetur ingenue, græca se tantum non profus ignorare. Jungo huic, ut invitus ALBERICUM GENTILEM, qui Dialogorum de juris interpretibus tertio, cui Catoni nomen dedit, id egisse ex animo videtur, ut græcæ litteraturæ esse in juris studio usum nullum demonstraret. Et TABOREM Jctum doctum, sed non græce, eadem mente fuisse ex *væcemat. criminal. sub titulo arborum furtim cesarum* patet. Vide supra C. III. Addam his CLAUD. CANTIUNCULAM in Paren. de ratione studii legalis. Addo quoque CORNELIUM ECKIUM, Trajecti in Batavis Antecessorem, qui ex iis, qui nostra ætate jurisprudentiam collustrarunt, fere solus non magnos in eadem fecit progressus. V. *epistolam ejus ad amicum contra Huberum* p. 17. sunt & forsitan in his castris alii. Sed quid opus est græcis, si absque eorum auxilio

§. III. Sed an est operæ pretium, has institutiones legisse? Nonne expediret magis, rejecisse easdem, utpote nugarum plenas? Non est una omnium de hac re sententia. Fuerunt, qui fabulas, nugas, & mendacia exprobrarent. Fuere, qui nihil ad intelligendas Justinianæ institutiones prodesse magis, arbitrantur. Quæ sit mihi mens, potest colligi ex illis, quæ hæctenus dixi. Firmabo eandem, si JCtorum, qui ab una

xilio ad illud eruditionis fastigium pervenerunt viri summi? Immo vero siue numeres suffragia, siue earundem momenta spectes, utroque casu discedam ego superior, qui sine græcis litteris juris studium omne mutilum & hiuicum esse affirmo. Equidem non enumerabo eos, qui cum græca doctrina junxerunt felici vinculo jurisprudentiam, nec enarrabo qui, ut jungeret, fuerunt cupidæ LL. iuventuti auctores. Nam neutrorum posset iniri numerus. suppeditabo tamen aliquos, illos potissimum quorum beneficio vel solo, legitima scientia & græcica eruditio restituta est. Quo labore defunctus ero, si vel sine elogio nominavero GVILIELMUM BUDÆUM, GREGORIUM HALOANDRUM, JO. LEUNCLAVIUM, C. A. FABROTTUM, HVBERTUM GIPHANIUM, SCIPIONEM GENTILEM, & alios complures, quos tæce: nominavi saltem potiores. Et quid opus est his testibus, ubi rerum adsunt argumenta, quæ ostendant, non videre acutum, quorum luminibus officiat græcarum litterarum ignorantia. An opus est in hanc rem allegare LL. duodecim a græcis, ut fert fama, petitas. Ibi quidem pauciora, quæ ex græci sermonis indole, quam quæ ex latini lucem accipiunt. Et forte poterit ex argumentis non adeo nihili ostendi, ne quidem esse ex Græcia. Sed de eo amplius deliberandum! Sed allegabo auctores, sine quorum lætione leges ipsæ intelligi & explicari commode non possunt, & allegabo, qui Justiniani & sequioris ævi gestas res sili officio designarunt, & quorum valde opus est ad juris & LL. historiam libris. Et præterea quoque stabiliendæ huic meæ sententiæ afferro loca ipsa in juris libris græca, versiculos Poetarum iisdem insertos, Homerique apud nostros auctoritatem. Hæc arbitror omnia curatius litterarum græcarum studium flagitant ab eo, qui se jurisprudentiæ dedit studio. Sed præcipue id quoque flagitant, constitutiones Justiniani græci imperatoris græcæ, tum & græci Basilicon libri, & interpretum juris græcorum, si quæ supersunt fragmenta. Addam his demum omnibus vitia & solecismos, quos conviciis & risu in Glossatoribus excipimus, qui tamen plerique ex ignoratione hujus linguæ ortum habent.

una alterave parte steterunt, recensuero magna nomina. Pro-
 ducam primum CHRISTIANUM THOMASIVM virum,
 tam de restituenda Germanis sua, quam de pessundanda Ro-
 manorum jurisprudentia egregie & gnauiter meritum, cujus
 de Theophilo iudicium, ab eo, quod de universi juris archi-
 teētis tulit, non diversum, exstat in Delineat. Historiæ Ju-
 ris §. LV. *Non multum prudentior fuit paraphrases, ut vel ex
 fabula de SCro Macedon. & aliis patet.* Vide quoque ejusdem
 disertationes de primis initiis successione testamentaria, & de
 sensu Legis Xvivalis testamentariae. Addam eidem discipu-
 lum ingenuum GEORGIUM BEYERUM in position. ad T. π.
 de Or. Juris §. 106. *Ignosci debet græculo juris perito, si erret,
 aliis quoque erroribus non vacuo. & §. 207. Theophili paraphra-
 sis fabulis ab Accursianis non adeo differentibus antiquitates
 obfuscat.* & V. C. CHRIST. GODOFR. HOFFMANNVM
 in historia juris p. 176. *Theophilus suo more philosophatur,
 multaque falsa & fidei historiæ contraria enarrat.* Sed sunt
 alii quoque, & illi de solidiori Romanorum jurisprudentia
 optime meriti, qui cum iisdem faciunt. ANDREE AL-
 CIATI verba Cap. II. adduxi, sed & hic repetam. *Su-
 spectus mihi valde est Theophilus, quoad historiam & huma-
 nitatis studia.* FRANCISCVS CONNANVS Com-
 mentar. Jur. civilis L. II. c. XV. p. 146. nugatoria ab illo
 adferri, & esse rerum romanarum indagatorem parum dili-
 gentem & Lib. IX. c. VII. p. 711. civilis scientiæ hospitem
 & peregrinum dicit. His accensetur etiam a Merillio ap-
 pend. Variant. ex Cujac. c. II. CVJACIVS, qui Accursi-
 um illi anteferre dicitur, sed quam sint veriora Cujacii de
 eodem & benigniora iudicia, vidimus cap. II. nota b. & vi-
 debimus §. sequ. Ipse vero MERILLIVS, quam sit
 acris Theophili censor, indicabunt ejus verba: *Scætet The-
 ophilus & aliis erroribus, & inepris interpretationibus,
 quas præter verba Justiniani de suo inserit, quasque, si Deus
 faciat,*

H

faciat, suis quibusque locis sumus indicaturi. Et indicare expedit, cum auctoritas Theophili non pauciores tantum, sed potiores juris interpretes secum in errorem abduxerit, facili lapsu, dum aut parum auctorem expendebant, aut ex interprete noviter emisso quicquam proferre gestiebant. Lib. VIII. Observ. C. 20. Vide quoque capp. 24 25. 26. 27. & Variant. ex Cujac. cit. loc. Notaverat multa in Theophilo, dederatque operam, ut stultitiæ & ignorantia convinceret, & loca pleraque notaret, MERILLIVS, usque adeo, ut FABROTTVS id æqui consulere ulterius non posset, sed illorum, quæ is notaverat, pararet defensionem. Hinc nata est illi viro apologia, quam pro græcis interpretibus, speciatimque Theophilo confecit, & exercitationibus XII. præmisit, qua, quanquam non nominetur, petitur tamen unice MERILLIVS, Marani discipulus, ut in apologia vocatur, sed a præceptoris in Theophilum amore multum diversus, cujus impactos Theophilo errores amovere ab eodem hic conatur. Sunt non adeo multa, quæ excusat; successu felici an id factum sit, nondum expeditum est. Putat ita feliciter hæc Fabrottum esse executum, ut etiam ab erroribus Theophili singulari libro indicandis Merillium deterruerit, GVNDLINGIVS L II. Obser. C. II. §. 8. Sed non ex asse respondisse expectationi Fabrottum, censet CL. OTTO in præf. Thef. J. C. T. III. p. 35. Creverat hæc inter Aquæsextensensem & Bituricensensem JCtos controversia, ut ad eam componendam opus esse videbatur arbitro. Recepit in se arbitrium de ea re cognoscendi ferendique sententiam JACOBVS GOTHOFREDVS, JCTus vere magnus, & molitus est benedicta Theophili & perperam ab eodem admitta libro singulari enarrare. v. ad Lib. II. Cod. Theod. de Mag. conven. Spondet eundem frons paraphraseos ab eodem editæ, sed non exhibet. Nec fatorem mihi injuria, aut supremi diei adventus celer, impediisse videtur, quum editioni huic suæ fuerit triginta

ginta annos superstes. Forte, quo minus perficeret, obstitit, quod tempus omne codici Theodosiano repurgando illustrandoque impenderit, operi æterno & supra invidiam magno, quo jurisprudentiam, quam ex lateritia marmoream Cujacius, ille fecit auream. Superfederem lubenter, hac scriptione, his vindiciis, si accessisset ad vindicandum Theophilum Gothofredus. Sed fuit aliter in fatis

§. IV. Sunt tamen, qui & præter Gothofredum, magni fecerunt paraphrasin. ANTONII AVGVSTINI dememinisse non possum, cujus vera & gravia sunt Emend. & opinionum L. III. cap. VIII. p. 247. verba: *Theophilus antiquus Ictus Justiniani institutiones vertit græce, addiditque quasdam doctas interpretationes. Quo libro nullus extat ad intelligendos institutionum juris libros aptior.* VIGLIUS ZVICHEMVS, quo habeat eundem pretio, ostendit in præfatione, quam allegavissimus, & quam non possum non jurisprudentiæ studiosis vehementer commendare. Venio tandem ad CVJACIVM, qui ut Glossatoribus, si quis esse potest, ineptiorem judicet, tantum abest, ut paratitl. ad Cod. VIII. Tit. I. gravissimum auctorem, ad l. 19. D. de rebus cred. vetustissimum & juris peritissimum appellet, abque iis, quæ is affert, non esse temere recedendum, moneat, ad L. 2. de usu & usufr. leg. vocet optimum interpretem, & quædocet, esse ex intima jurisprudentia, statuat, ad L. 54. de edilitio edicto, eo non esse meliorem Institutionum interpretem, in notis posterioribus ad Inst. de inoffic. Testam. interpretem esse fidelissimum & antiquissimum, & observ. L. XXVII. c. 28. tam eruditum esse ex græcis interpretibus neminem, censeat. Videtur & singulari fuisse in Theophilum affectu GVIL. MARANVS. Cujus paratida ad pandectas ostendunt, quam is sæpe paraphrasin legerit, & quam bene nonnunquam defendat. DE FABROTTO superiore paragrapho actum est. Hic adscribam ex ejus apologia quædam: *Quis latinorum, quæso Tecum lector,*

institutiones, librum vere aureum accuratius interpretatus est? Hoc duce si studiosa Legum juvenus uteretur, optimum, longe doctissimum, & antiquissimum antecessorem nacta, sine magno labore ad juris cognitionem perduceretur. Et quibusdam interjectis, viderint qui tam eruditum interpretem, tanquam errorum amaxarium de manibus cupidæ legum juvenutis excutere conantur, quam male famæ suæ consulant. Nunquam omnibus sapere videbuntur, qui sibi solis sapiunt. Imo Theophilus cæteris græcis interpretibus longe præstat, si unum Thaleleum excipias Idem mecum sentiunt plerique clarissimi juris interpretes, ut contra se quis sentiat, nihil sentiat. Quibus & accedunt, qui nostra ætate de jurisprudentia bene meriti sunt. Nominabo ex multis, ejus non adeo pridem fecerunt jacturam, nec adhuc falis eluxerunt litteræ. GVNDLINGIVM loc cit. & Celeberr. HEINECC. ad π. Tit. de SC. Maced. Quid causæ est, ut tot conviciis excipiatur Theophilus, scriptor non futilis, sed probus & doctus, cujus dotes intelligunt pauciores, quam contemnunt. Adsentitur & his, ille Belgii nostræque ætatis honos, τὸν νομικὸν ὀφθαλμὸς, EVERARDVS OTTO, in diff de Nuptiis consobrinorum c. IV. & in praf. Thef. Jur. Civ. Tomo III. p. 35. Legendus Theophilus est omnino; qui ex intima jurisprudentia tam multa nos docet, absit ut illum insipientiæ stultitiæque eum arguamus.

§ V. Apparet inde, quam sint diversæ Jctorum de Theophili auctoritate sententiæ. Sunt qui magni æstiment & in oculis ferunt. Quid hos ceperit §. sequenti ostendam. Sed alii sublestæ doctrinæ & fidei habent, quos arbitror non una omnes eo traxit ratio. Fuerunt, qui græca ipsius verba non intelligerent, sequerentur versionem, imputarentque interpretis vitia & errores ipsi paraphrastæ. Luculentum extat ejus rei in FRANCISCO CONNANO exemplum, quod Cap II. recensui. Fuerunt alii, qui suo apte ingenio in institutionibus multa taxaverant, mutaverant, emendaverant. Quod si omnia, quæ conjecturæ illi favere videbantur, contulissent,

tulissent, obstitit sæpe ausui Theophili auctoritas, quæ uti ne esset remoræ, ipsius fidem suspectam tot conviciis fecerunt. Apud quosdam forte & hujus auctoritati obest, quod habeat quadam illis adversa, quæ a præceptoribus ipsi tradita servant. Sed etiam illis poterat aliquando in opere magno somnus obrepere, nunquam certe debuerat postponi doctoribus Theophilus. Traxit alios in has partes opinio, esse Justiniano suo longe juniorem, ac adeo ad ejus libros intelligendos non aptiorem, quam nostros, æque intercapedine temporis ab eodem satis longa distinctos. Si qui his allecti rationibus tradiderant, errasse sapius paraphrasten, alii id propagarunt ulterius, qui nec ipsum inspexerunt & nonnulli ne quidem inspicere poterant. Nam pertinet quoque ad causas hujus contemptus exemplarium inopia & raritas, quæ fuit in causâ, ut plures non lectum, & ne visum quidem accusarent, quam defenderent sapius pervolutum. Ita forsân factum, ut Theophilus dictus sit non recte L. I. c. 10. statuisse, capitis mutationem fieri in deterius. Neque enim est in ipso quicquam, quod ostendat, requiri semper, ut fiat capite minuti status infelicio. Qui inspexerit ipsum titulum, aliud viderit. Possunt & adduxisse alios illi, qui insunt revera, sed pauci, navi & errores, ut universam illis scaterè paraphrasin cum Merillio dicerent.

§. VI. Qui vero Theophilum majoris æstimant, ipsumque fidum interpretem, ac opus illius & doctissimum & explicandis institutionibus idoneum dicunt; illos pellexit eo tam ætas ipsius, quam dignitas? Quis enim melius certiusve istorum temporum ritus exponeret, quis jurium & Legum causas aperiret solidius, quis verius accuratiusque legum verba explicaret, genuinum sensum erueret, quam *συγγεγραμμένος* & Antecessor, & in opere ipso adjuva? Et ostendit id ipse liber. Hic enim, si variæ & multiplices libri dotes brevi periodo enarrari, & quasi uno spiritu cfferri possunt,

antiquitatum, quarum nihil penitus debet ignorari, notitia lectorem imbuit; si quæ sunt omiffa, quæ ad rem curatius explicandam conducunt, discutit; verba veterum juris auctorum & solennes formulas, quæ ubivis alibi frustra quæfiveris, pandit; ipsas legum species & themata, five quos vocant pragmatici nostri, casus, exponit probe & explicat; definitiones vocum, etymologias, legum rationes, historiam, docet: atque ideo quamvis intra versionis se contineat aut paraphraseos fines, nonne tamen omnibus aliorum commentationibus & notis præferri, in omnium manibus esse, debet? Mihi quidem esse ejusmodi operis insignis auctoritas videtur. Sive de veris institutionum aliarumque legum verbis, & genuina lectione controversia oriatur, five de vocum vi & sensu disceptetur, five de ipso jure ambigatur; ad omnes illas lites dirimendas proderit multum vocata in partes paraphrasis. Quis est ex jureconsultis, qui nobis deditiorum originem & jura percensuit præter Theophilum? Quis plenius persequutus est & fidelius fidei omnissarias hæreditates? Quis successiones sublatas doctius, quis litterarum obligationes curatius & verius enarravit & persecutus est, quam probus hic noster & doctus interpres? Inde illius ad legendas intelligendasque institutiones utilitas, & ad firmandam aut lectionem aut sententiam, auctoritas maxima. Inde & leges, quæ admodum inter sese pugnant, nec ullo sociari fœdere posse videntur, vel hujus paraphraseos auctoritate posse in pacem redigi, ostendit comprobavitque exemplo JO. MERCERIUS in Conciliatore Juris. C. II. Inde & accidit, ut ipsi communi opinioni Theophili auctoritatem prætulerint CORATIUS de *Communi opinione doctorum* L. II. Tit. IX. casu 26 & CAPRIOLUS de *successione ab intestato*, numero LXXXVIII p. 276 Nec defuere, qui frequenter lectitaverint viri summi, interque eos etiam illustres.

Insti-

Institutiones juris, juncta hac paraphrasi, Condeo & Borbonio, Galliz principibus explicuisse semet, scribit EDM. MERILLIUS *L. VIII. Observ. Cap. 27.* Quod ipsum ad operis commendationem, arbitror, affert multum.

§. VII. Sed tamen adeo se non probavit Jure consultis paraphrasis, ut ab omni omnino parte beata, numerisque absoluta omnibus esse videatur. Vanus sit, aut nescio qua temeritate insignis, quem nulli prorsus offenderint paraphrasticos navi. Quam magnifice de ipso Augustinus sentiat, vidimus, & is tamen quosdam illius errores detexit atque notavit *L. III. Emendationum cap. 8.* Fabrottus defensionem scripsit, & reliquit in notis, quæ non excusaret, sed quæ non bene dicta esse, quo erat animi candore, fatetur. EVERARDUS OTTO *cit. diff. d. N. C. cap. III. p. 125.* *Nævos habet, sed ut pulcherrimæ facies, & optima vina feces suas habere solent.* Sed qui sunt illi navi? In enarrandis romanæ gentis ritibus, eruendisque latinarum vocum etymologiis lapsus est aliquando, sed meretur veniam græculus, qui in interiora Latii adeo penetrare non potuit. Quod si ex juris naturalis, aut morum doctrina quadam arcessit, rem nonnunquam acu non tangit: sed hallucinatur pro sæculi philosophia. Quo forsitan referas, quod ex rationali jure esse scribit, homicidam capite plecti debere, sed furem non nisi in multam esse condemnandum, jure gentium. In ipsum jus aut nunquam, aut perraro impigit, nec adeo sæpe, imo forte non unquam, in adumbrandis illis thematibus, & speciebus a vero aberravit.

§. VIII. Nec tamen hi ipsi navi tanti sunt, ut ea, quæ habet is bona & vera, numero aut pondere superent, atque opus istud manibus nostris excutiant. Jam ab illo tempore, quo primum Justiniani imperatoris institutiones versarem, eorum, qui mihi ad hanc juris studii viam ineundam auctores fuerunt, sequutus consilia, cum institutionibus latinis

latinis etiam græcam paraphrasin contuli. Et videram illum adeo frequenter ab Juris auctoribus notari, & reprehendi, ut suspicari inciperem non semper jure accusari. Et quod tunc suspicatus eram, post, ubi ipsos JCtos, & legum libros magis verfassem, deprehendi, esse omnino verissimum. Dolebam vicem optimi & fidelis interpretis, qui bene docendo audierat pessime. Cæpi inde consilium, si quando tulerit occasio, ipsum defendendi, & ab injuriis, quibus veteres & nostri afficiunt, vindicandi. Aggressus sum rem ipsam, atque plura longe vidi ex iis, quæ vulgo castigantur, loca posse defendi aut commode excusari, quam jure reprehendi & damnari. Secutus in ea re ipsarum Institutionum ordinem, ea, quæ in jurisprudentiam & antiquitates commisisse dicitur, crimina, vindicare suscepi; omisi tamen, si quos in philosophiam morumve & juris rationalis doctrinam, aut etymologiæ rationem dicitur errores errasse. Hæc est Vindiciarum mearum ratio, quibus expedire visum est, ut præmitterem hanc ipsius auctoris & libri historiam, cum, ut hic semel dicerem, quæ singulis fere capitibus repetenda videbantur, tum ut ea fundarem, quibus universa reliqua opera superstrueretur. Tu, vero, Lector, fave his studiis, & vindiciarum aliquod specimen, quam primum id fieri potest, expecta, & dictum Tibi puta, quæ Horatius:

exemplaria græca

Nocturna versate manu, versate diurna.

ULB Halle
003 074 420

3

Sb.

9675^a/_b

#10:473
~~#~~

VINDICIARVM
THEOPHILI
PRAEPARATIO

1730-26
4

QVA
HISTORIA IPSIVS ET PARAPHRASEOS
EXPONITVR.

PRO
DOCTORIS GRADV

D. XI. MAII MDCCXXX.

DISPVTANDO REPETITA

A
IOANNE HENRICO MYLIO.

CICERO PRO ARCHIA.

*Si quis minorem gloriae fructum ex graecis putat
percipi, quam ex latinis, vehementer errat.*

LIPSIÆ,
LITTERIS BREITKOPFIANIS.

